

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Klassiõpetaja õppekava

Kairi Koemets

ÕPILASKODUS JA KODUS ELAVATE ÕPILASTE KIRJELDUS
KODUST-ÜHE KOOLI NÄITEL

magistritöö

Juhendaja: Kristi Kõiv

Läbiv pealkiri: Õpilaste kirjeldus kodust

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Kristi Kõiv PhD

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsemiskomisjoni esimees: nimi (teaduskraad)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Sisukord

Sissejuhatus	4
<i>Kodu</i>	5
<i>Õpilaskodu</i>	6
<i>Õpilaskodus olemisega kaasnev separatsioon kodust ja vanematest</i>	7
<i>Perekond – laps, vanemad ja nende suhted</i>	8
<i>Vanemate omavahelised suhted</i>	10
<i>Lapse ja lapsevanema suhted</i>	11
<i>Perega seotud probleemid</i>	12
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	14
Metoodika.....	15
<i>Valim</i>	15
<i>Mõõtevahend</i>	15
<i>Protseduur</i>	17
Tulemused	18
<i>Sissejuhatav küsimus</i>	18
<i>Õpilaste kirjeldus kodust ja tulevikukodust</i>	20
<i>Kirjeldus kodust</i>	20
<i>Kirjeldus tulevikukodust</i>	21
<i>Vanemate kirjeldus</i>	24
<i>Emaja isa nägemine</i>	24
<i>Emaja isa tegevused</i>	26
<i>Emaja isa kirjeldus</i>	28
<i>Mida emaja isa teha ei tohiks</i>	31
<i>Hinnang, missugune emaja isa olla ei tohi</i>	33
<i>Vanematevahelised suhted</i>	36
<i>Vanemate nägemine</i>	36
<i>Vanemate ühistegevused</i>	37
<i>Vanematevahelised suhted</i>	38
<i>Hinnang, millised ei tohiks olla vanematevahelised suhted</i>	39
<i>Lapse suhted vanematega</i>	41
<i>Enese koos nägemine emaja isaga</i>	41
<i>Ühistegevused emaja isaga</i>	42
<i>Suhted emaja isaga</i>	45
<i>Hinnang, millised ei tohiks olla lapse suhted emaja isaga</i>	47
<i>Probleemid seoses koduga</i>	50
<i>Olukorra kirjeldus, kui kõik probleemid oleksid kadunud</i>	50

<i>Erinevuste välja toomine</i>	51
Arutelu.....	53
Resümee	59
Summary	60
Tänuõnad	61
Autorsuse kinnitus	61
Kasutatud kirjandus	62

Sissejuhatus

Avalikku tähelepanu pälvib asjaolu, et eestlasi pole just palju ning seetõttu peaks olema oluline, et iga last peetakse ühiskondlikuks väärtuseks ja kelle heaolu eest kõik võitlevad. Eestlased ei tohi nii väikese iibe tõttu laste kasvatamist juhuse hooleks jätta. Lastele tuleb tagada nende heaolu ning turvatunne (Kraav, 2001). Tuleb tõdeda, et just “kodu on see paik, mis annab igale pereliikmele rahu ja turvalisust (vähemalt peaks andma)” (Talts & Tilk, 1997, lk 31).

Kuna “kodu oma inimsuhetega loob selle baasi, millele rajanevad iga kasvava lapse eeldused kas integreeruda ühiskonda või kujuneda sotsiaalselt tõrjutuks” (Kraav, 2001, lk 37), soovitakse käesoleva tööga teada saada, millisena tajuvad lapsed enda kodu ja seal olevaid suhteid.

Saarits (1998) kirjeldab kodu ja perekonna tähtsust järgmiselt: “Lapse kõige vahetuma ümbruse peaksid moodustama kodu ja perekond oma füüsilise, sotsiaalse ning psüühilise võrgustikuga. Füüsiline ümbrus tähendab lapse elu ja tegevuse raame, sotsiaalsesse ümbrusesse kuuluvad last mõjutavad suhted, psüühiline ümbrus tähendab lapse arusaama iseendast, oma kohast kasvuümbruses, ühiskonnas üldse” (lk 54-55).

Kuna õpilaskodus viibiv laps on pikka aega (õpingute ajal) oma kodust ja vanematest eemal, siis käsitletakse antud magistritöö uurimisküsimusena seda, kas õpilaskodus viibivate laste kodu kirjeldustest peegeldub kodust eemalolek, võrreldes lastega, kes käivad kooli kodust.

Uurimuse eesmärgiks on välja selgitada ning kõrvutada õpilaskodus elavate ja kodus elavate õpilaste kirjeldusi kodust.

Teema valiku määras varasem kokkupuude õpilaskodus elavate õpilaste ja sealse eluga ning soov teada saada, kas õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldused kodust erinevad.

Käesolev uurimistöö jagunes 4-ks osaks: teoreetiline osa, milles antakse ülevaade kodust, õpilaskodust, peresuhetest ning probleemidest; meetodika, milles antakse ülevaade valimist, mõõtevahendist ning protseduurist; tulemused, milles tuuakse 6-s teemaplokis välja intervjuuküsimuste vastuste üldkategoriad; arutelu, milles tuuakse välja olulisemad tulemused ning nende seos varasemate uurimustega.

Kodu

Sõna "kodu" on tuttav ja tavaline. Harilikult kasutatakse seda sõna, et kirjeldada kohta, kus elab inimene ja tema perekond (Peled & Muzicant, 2008). Samuti võib kodu pidada osakeseks inimesest kui ka kohaks, kus inimene saab olla tema ise (Evans & Kidd, 2011).

Et kodu oleks lapsele soodne kasvukeskkond, on vajalik, et laps end seal turvaliselt tunneks (Kivi, 2000). Seetõttu on kodul alati olnud oluline roll lapse elus, kuna seda peetakse turvatunde sümboliks, mida lapsed vajavad (Talts & Tilk, 1997). Samuti pole kodu ainult koht, kus inimene kasvab. Kodu on ka paik, kust saab alguse isiksuse kujunemine. Kodust pärinevad ka esimesed mälestused, kogemused ja elamused, mis jäävad püsima väärtustena, mida edaspidi kasutatakse selleks, et mõista ümbritsevat. Kodus peaks iga pereliige tundma end kindlalt ja rahulikult (Sprenk, 2004). Need inimesed, kellelt laps kõige enam turvalisust ja kaitset ootab, on pereliikmed (Kraav & Lahikainen, 2010).

Sprenk on läbi viinud uurimuse, milles uuriti sotsiaalprobleemsetest peredest pärit laste toimetulekut õpilaskodus. Uurimuses küsiti lastelt ka seda, mida ja kuidas nad mõtlevad oma kodust ja vanematest. Tulemustest selgus, et uuritavate suhtumine oma kodusse ja vanematesse oli pigem positiivne kui negatiivne (Sprenk, 2004).

Kodusse positiivset suhtumist kinnitab ka Susi uurimus, milles uuriti Võrumaa lastelt, missugune on nende nägemus kodust ja perest. Tulemustest selgus, et 65% küsitletutest pidas kodu turvaliseks ja õnnelikuks paigaks (Susi, 1997).

Ka 1998. aastal viidi Tartus ja Tartu maakonnas läbi uurimus, mille ühe osana uuriti seda, kuidas lapsed hindavad oma kodust olukorda. Tulemustest selgus, et lapsed hindasid oma kodust olukorda heaks. Samast uurimusest selgus, et uuritavad lapsed hindasid lauseid *minu jaoks on kodu kõige parem koht* ja *tahan tulevikus samasugust kodu nagu praegu on minu vanematel* kehtivaks (Avaste, 2012).

Laste nägemust ja suhtumist kodusse on veelgi uuritud. 2003. aastal viis Kõiv (2003) läbi uurimuse, milles uuris tavakoolis käivate õpilaste kodu ja vanemate iseloomustust. Need tulemused kõrvutas ta käitumishälvikute erikooli õpilaste kodu ja vanemate iseloomustustega. Uurimistulemustest selgus, et tavakooli õpilased seostasid oma kodu pereliikmetega 74% ning füüsilisena kirjeldasid oma kodus 26%. Võrdluseks kodu kirjeldusele uuriti ka tuleviku kodu nägemust, mis tavakooli õpilastel seostus 89% perekonnaliikmetega (Kõiv, 2003).

Õpilaskodu

“Mitmekesistunud ja teravnenud sotsiaalsete probleemide tõttu ei suuda kahjuks paljud kodud tagada, et lapsed saaksid normaalselt õppida ja koolikohustust täita” (Kontrolliaruanne, 2005, lk 6). Tagamaks lastele tema vajadustele vastavad kasvu-, elamis- ja õppimistingimused, moodustati 2002. aastal Eesti esimesed õpilaskodud (Kontrolliaruanne, 2005).

“Õpilaskodu loomise eesmärk on aidata sotsiaalsetesse raskustesse sattunud perede lastel leida turvatunne, luues neile võimalused elada ja õppida õpilaskodus” (Kontrolliaruanne, 2005, lk 6). “Õpilaskodu vajavate laste sotsiaalne taust on mitmesugune ja just pereprobleemid takistavad laste normaalset elamist, õppimist ja käitumist” (Kärner, 2008, lk 109). Raskemate pere sotsiaalsete probleemide korral võib lapse õpilaskodusse paigutamine ära hoida olukorra, kus vanemalt võetakse ära lapse hooldusõigus (Sprenk, 2004).

“Õpilaskodu on tänases ühiskonnas üks võimalikke väljundeid, et aidata lapsi kohaneda sotsiaalse elu erinevate tahkudega, õpetada neile normaalset suhtlemist kaasinimestega, elementaarseid hügieeniharjumusi ning kohanemist kultuurikeskkonnaga” (Kärner, 2008, lk 117).

Tiko uurimusest, mille eesmärgiks oli saada ülevaade juba valmisolevatest õpilaskodudest selgus, et “õpilaskodu on kahtlemata oluline ja vajalik institutsioon, mis on toeks lapsele, kelle kodu ei suuda või ei soovi tagada lapsele turvalist ja soodsat keskkonda, lapsele, kelle peres on probleeme” (Tiko, 2003).

Haridusministri määrusega kehtestatud õpilaskodu töökorralduse aluste kohaselt moodustatakse õpilaskodu kooli pidaja poolt ning tegevust juhib ja töötajad määrab ametisse kooli direktor. Õpilaskodu töötajate ülesandeks on õpilasele luua elamis-, õppimis- ja kasvutingimused, mis lähtuvad tema vajadustest ja huvidest (Õpilaskodu töökorralduse alused, 2002).

Haridus- ja teadusministri väljaantud õpilaskodu tegutsemise tingimuste ja korra määruses (2010) on välja toodud, et iga 15 õpilase kohta peab ööpäevaringselt õpilaste juures viibima vähemalt üks kasvataja ning päeval lisaks üks õpetaja (Õpilaskodu tegutsemise tingimused ja kord, 2010).

Õpilaskodu peab paiknema kooli läheduses ning õpilaskodus olevale lapsele tuleb võimaldada seal elamine õpingute ajal ning lühematel vaheaegadel kui suvevaheaeg (Õpilaskodu töökorralduse alused, 2002).

Õpilaskodu töökorralduse aluste (2002) kohaselt määratakse õpilase elukorraldus kodukorra ja päevakavaga. Oluline on, et päevakava võimaldaks jätta piisavalt aega õpilase huvitegevuseks, mis omakorda suunab õpilast oma aega ise sisustama ja planeerima (Õpilaskodu töökorralduse alused, 2002).

Õpilaskodus viibimise ajal peab kool tagama lapse turvalisuse ning kaitse. Samuti peab õpilaskodu looma õpilasele head tingimused, et laps saaks õppida, suhelda, tegeleda huvitegevuse ja enese arendamisega, puhata ning sisustada oma vaba aega (Õpilaskodu tegutsemise tingimused ja kord, 2010).

Õpilaskodus olemisega kaasnev separatsioon kodust ja vanematest. Mistahes põhjusel oma vanemast eraldatud laps võib kogeda eraldatust kui kaotust, mis võib lapsele traumaatilisel mõjuda (Granot, 2005).

Kui äkitselt pole lapse kõrval enam inimest, kes tema kasvamisprotsessis olulist rolli mängis, võib laps tunda toetuse ning usalduse kaotust. Laps tunnetab erinevusi ja hakkab muretsema, kuidas omapäi hakkama saada (Granot, 2005).

Rääkides õpilaskodust, tähendab see, et seal viibiv laps on perest ajutiselt eemal. Kuid siiski võimaldab õpilaskodus elamine hoida võimalikult tihedat suhet perega – nädalavahetused, pühad ning suve saab laps veeta oma pere keskel (Sprenk, 2004).

Kui laps vahetab keskkonda ja hakkab käima internaatkoolis, on siiski väga oluline teda toetada ning keskenduda tema emotsioonidele, mis kaasnevad kodust lahkumisega (Mason, 1997).

Üleminek, kus laps jätab kodu ja läheb õpilaskodusse, on kõigi jaoks erinev. Keegi ei suuda ette näha, kuidas laps sellega hakkama saab, kuid kindlasti peavad lapse lähedased ja õpilaskodu personal tegema kõik selleks, et last igal võimalikul viisil toetada. Need noored inimesed, kes elavad õpingute ajal õpilaskodus, iseseisvuvad üldjuhul varem, kuna nad peavad ilma vanemateta hakkama saama ja enda tegude eest vastutama. Kuid pere toetus on kõige selle juures oluline (Mason, 1997).

Kuna õpilastel võib tekkida probleeme sellega, et maja tuleb nii paljude teiste õpilastega jagada, siis on sel puhul kasuks pere stiilis atmosfääri loomine (Mason, 1997). Et kergendada õpilase üleminekut kodust õpilaskodusse, püüab õpilaskodu tagada lastele kvaliteetse hoolduse, tihedad suhted töötajatega, kellega on võimalus alati suhelda ja kes neid toetavad ning luua lastele sobilik kasvukeskkond ruumide ja huvitegevustega (Mason, 1997).

Õpilaskodu toimimisele aitab kaasa kindel personal, “kuhu kuuluvad kasvatajad, sotsiaalpedagoog, õppealajuhataja, noorsoopolitsei, klassijuhatajad. Mõnel juhul kaasatakse ka teisi spetsialiste” (Talu & Tiko, 2009, lk 42).

Õpilaskodu peab äärmiselt oluliseks, et laps leiaks sideme personaliga ja seetõttu on personal vastavalt koolitatud, et lapsed mõistaksid, et õpilaskodu personal on nende jaoks alati olemas ja toetavad neid (Mason, 1997).

Rääkides laste suhetest õpilaskodu töötajatega, siis Mason (1997) uurimuses selgus, lapsed tunnevad end õpilaskodu töötajatega suheldes vabalt ja räägivad nendega nagu sõpradega. Kui rääkida laste arvamusest internaatkoolist, siis Mason (1997) uurimuses selgus, et enamik lapsi arvasid, et internaatkooli minnes avaneb neile rohkem võimalusi kui kodus olles.

Kuid see, kas ja kuidas mõjutab kodust eemalolek lapse suhet koduga, sõltub nii lapsest kui ka perekonnast. On olukordi, kus laps igatseb kodu ja kodust eemal olles kipuvad probleemid justkui kaduma, kuid kodus käies tuleb jälle meelde kõik see, miks laps sealt eemale läks. Ka vanematel võivad tekkida erinevad reaktsioonid. Üheks neist võib olla süütunne, et nii lihtsalt lapsel minna lasti. Võib ka tekkida olukord, kus lapsevanem tunneb kergendust ja ei mõtlegi enam lapse peale. Kindel on see, et eemal olemisest saavad nii laps kui ka vanemad abi vaid juhul, kui mõlemad pooled jõuavad sel ajal selgusele, kuidas ja miks on vaja oma probleeme lahendada (Kadajane & Strömpl, 1998).

Perekond – laps, vanemad ja nende suhted

“Kodu tugevus on tema terves mikrokliimas, mille aluseks on harmooniline pereelu” (Talts & Tilk, 1997, lk 31). Paraku pole igas peres elu nii harmooniline nagu peaks. Kindlasti on pereelu inimesele hädavajalik, kuid seda vaid sellisel juhul, kui see on toimiv ja vastab perekonnaliikmete vajadustele (Barrett & Mcintosh, 1998, lk 226).

Perekond on inimesed, kes on omavahel seotud ja kes hoolivad üksteisest (Brannen, Heptinstall & Bhopal, 2000).

Tüüpiline perekond koosneb emast, isast ja lapsest. Last ja vanemaid võib võrrelda kolmnurga. Kui pole last, pole kolmnurka (Brannen et al., 2000).

2003. aastal Kõivu poolt läbi viidud uurimuse tulemustest selgus, et tavakooli õpilaste puhul tajuti ema 100% ning isa 95%. Kodutööde tegemisi täheldati ema puhul 52%, isa puhul esines kõige sagedamini kodutööde tegemist (37%). Nägemus nii emast (84%) kui ka isast (83%) oli positiivne. Ema ja isa tegevustes ei soovinud tavakooli õpilased näha suitsetamist ja

alkoholi tarbimist ning olemuselt ei soovinud õpilased näha oma ema (52%) kurja ja vihasena ning isa (17%) samuti kurjana (seda võrdselt joobes olekuna, eemal viibivana ning muutununa) (Kõiv, 2003).

Igas peres on ka omad käitumistavad ja reeglid, mis peaksid põhinema teineteise austamisel ja teineteisega arvestamisel. Ka suhtlemisviisid on peredes erinevad. Suheldakse sõbralikult, leebelt aga ka karjudes ning kamandades. Olgu suhtlemisviis milline tahes, laps on see, kes kodust suhtlemist peegeldab, kasutades samasid maneere ka teistega suheldes (Talts & Tilk, 1997). Seda kinnitavad ka uurimistulemused, kui Muug (1997) viis läbi uurimuse, milles uuriti noorukite käitumisviiside sarnasust ema ja isa omaga. Tulemuste põhjal väideti, et laste agressiivse käitumise mudeliks on nende vanemad.

USA-s läbi viidud uurimusest, milles uuriti laste nägemusi pere struktuurist, selgus, et laste nägemus peredest on erinev. Uurimistulemusi analüüsides selgus, et ligi kaks kolmandikku lastest ei nõustu mõistega "tõeline pere". Paljud lapsed tõlgendasid peret hoopis "õnneliku perena" või "täiusliku perena". Oli ka lapsi, kes arvasid, et mõistet "täiuslik pere" pole olemas. Üks lastest võrdles "täiuslikku peret" muinasjutuga (Brannen et al., 2000). Kui lastelt küsiti, mis on peres kõige olulisem, vastasid lapsed, et peres on kõige olulisem vanemate armastus, turvalisus ja toetus (Brannen et al., 2000).

“Peresuhted on muude inimsuhetega võrreldes intiimsed ... just oma pere liikmed on sageli tunnistajaiks nii inimese nõrkuse- ja alanduse kui ka ennastsalgavuse ja eneseületamise hetkedel” (Kraav, 2001, lk 41).

Igasuguseid helluse väljendamise viiside tähtsust, olgu nendeks siis pai, kallistus või hea sõna, on Paloheimo (2008) põhjendanud järgmiselt: ...

Need armastavad teated ... on nagu väärispuidust peenelt ja armastusega voolitud naelad, mille abil kodusse sündinud laps naelutatakse tugevalt kinni kodu külge, kodu pörandi ja seinte külge, mis jäävad tema mälestustesse kogu eluks. Edaspidi kinnitatakse ta kõigepealt kooli külge ning seejärel kogu talle vähehaaval avaneva maailma külge, kus ta üritab leida oma kohta (lk 51).

Ka Tiko (1999) rõhutab, kui oluline on, et vanemad annavad lastele teada, kui tähtsad nad neile on. Lapsi tuleb kiita iga edusammu järel, nende muresid tähele panna ning säilitada selge pea igas olukorras - laps õpib sellest.

Kui laps jääb ilma kodusest hellusest, võib laps tunda end eraldatuna ja võõrana igalpool, kuhu ta läheb (Paloheimo, 2008).

Elus tuleb tihti ette olukordi, kus on tarvis end kaitsta, hakkama saada teiste inimestega, osata käituda nii, nagu on õige. Seda kõike tuleb õppida ja õppimisega tuleb lapsel teha algust

kodus. Vanemad on need, kelle abiga lapsed õpivad viisakust, sõnakuulelikkust, distsipliini, austust ja ausust. Seetõttu peaksid vanemad olema igati valmis oma kohust täitma ja käituma ka ise nii, nagu on õige (Paloheimo, 2008).

Oranen (1999) on kirjeldanud, mis võib juhtuda, kui laps jääb ilma hoolimisest või kui puutub kokku lausa füüsilise vägivallega:

Nimelt võib vägivalga ja hoolimatuse tagajärjel häiruda lapse võime moodustada vastastikuseid kiindumussuhteid. Kui lapse vajadustele ei vastata või kui vastamine on ebajärjekindel, ei kujune lapsel kogemust positiivsest vastasmõjust. Psühholoogiliseks tagajärjeks on usaldamatus maailma ja teiste inimeste suhtes, üksinduse- ja kaitsetusetunne (lk 14).

Vanemate omavahelised suhted. “Perekonna atmosfäär mõjutab nii lapsi kui ka täiskasvanuid. Kõigis peredes tuleb ette erimeelsusi” (Kraav, 2001, lk 43).

Et kodu oleks ka sobilik kasvukeskkonnana, ei piisa vaid sellest, et elutoas oleks suur televiisor ja köögis uus külmkapp. Soodsa kasvukeskkonna loomiseks on vaja perekonna ühtehoidmist, armastust, hoolitsust ja üksteise mõistmist. Kõik vajalik saab alguse vanemate omavahelistest suhetest, millest ka laps oma osa saab (Sprenk, 2004)

Kraav (2001) toob välja, milles võivad seisneda vanemate lahkavumused: ...

Vanemate lahkavumused puudutavad kõige sagedamini nende erinevaid harjumusi, kombeid, tõekspidamisi ja arusaamu asjade tähtsusest, erimeelsused tulenevad ka vajadusest mitmesuguseid töid ja vaba aega kokku sobitada (lk 43).

Kuna laps võtab väga kergesti omaks vanemate käitumismaneerid ja õpetussõnad, võib last pidada kodu peegliks. Seetõttu peaksid ema ja isa hoolega jägima, kuidas nad teineteisega käituvad ja suhtlevad (Sprenk, 2004).

Ehk tuleks soodsa kasvukeskkonna loomise juures vanematel meeles pidada, et “abikaasad, kelle vahel valitseb üsteist aktsepteeriv suhe, loovad gruppi aktsepteeriva õhkkonna” (Niemelä, 1998, lk 250).

Laste nägemust vanemate omavahelistest suhetest on uurinud ka Kõiv, mille tulemustest selgus, et vanemate koos olemist täheldati tavakooli õpilaste puhul 100% ning suhteid peeti headeks (armastavad, hoolivad) 93% juhtudest. Millised vanemate suhted olla ei tohiks, arvasid õpilased, et suhted ema ja isa vahel ei tohiks olla tülirohked (37%). Vanemate ühistegevusteks pidasid tavakooli õpilased peamiselt jutuajamist (39%) (Kõiv, 2003).

Lapse ja lapsevanema suhted. Ema ja isa on üldjuhul kõige olulisemad inimesed lapse elus (Kraav & Lahikainen, 2010).

Rääkides suhetest vanematega, siis 2003. aastal viis Kõiv läbi uurimuse, milles muuhulgas uuriti laste suhteid oma vanematega. Uurimustulemustest selgus, et tavakooli õpilased tajusid end koos nii ema kui ka isaga ning suhteid tajuti headena. Millised ei tohiks olla suhted ema ja isaga, arvasid tavakooli õpilased, et emaga ei tohiks suhted olla tüliderohked (44%) ning isaga ei tohiks olla mittehoolivad (55%) (Kõiv, 2003).

Ka Kraav ja Lahikainen (2010) on oma artiklis käsitletud Eestis ja Soomes läbi viidud uurimust, milles uuriti laste nägemusi peresuhetest kahel erineval ajal (1993/94 ja 2002/03). Uurimise käigus tuli lastel nimetada enda jaoks olulisi inimesi ning paigutada nad (pildikestena) diagrammile, mille keskpunktiks oli laps ise. Tulemustes selgus, et ema ja isa kuuluvus lapse ellu on aastatega suhteliselt muutumatuna püsinud. Aastatel 1993/94 kuulus ema eesti laste ellu 99%, isa 94%. Aastatel 2002/03 kuulus ema eesti laste ellu 100%, isa 98%.

On täheldatud, et ema ja isa mõju laste elus on erinev. Emasid peetakse verbaalsemateks (rõhuvad hoolitsusele, ettevaatlikkusele), aga isasid peetakse füüsilisemaks (rõhuvad saavutustele, distsipliinile) (Uljas, Reisspass, Rumberg & Gontšarova, 2003).

Suhetes lapse ja lapsevanema vahel eksisteerib kahte vastandlikku suhtlusviisi, milleks on avatud ja suletud suhtlemisviis. Et lapse ja lapsevanema suhted oleksid head, ei tohiks nende suhtlemine jääda tasandile, kus räägitakse vaid vajalikust (Talts & Tilk, 1997) “Avatud suhete aluseks on mitmekülgne huvitatus lapse tegevustest, tema huvidest, vajadustest ja käitumise motiividest” (Talts & Tilk, 1997, lk 65).

Oluline on, et lapsevanemad tajuvad piiri oma lapse tegemiste vastu huvi üles näitamise ja tema tegemistesse sekkumise vahel. Kui laps käsutab, näitab näpuga, mida teised peavad tema eest tegema ja peab end teistest tähtsamaks, näitab see, et kasvatamises on tehtud viga. Sageli on nendeks vigadeks liigne hellitamine ja vajalike toimingute ning otsuste tema eest tegemine (Sprenk, 2004).

Ilmselt tuleb ette olukordi, kus on vajalik lapse korrade kutsumine või keelamine. Kõige tõhusam on sellised olukorrad lahendada võimalikult rahulikult rääkides (Paloheimo, 2008).

“Loomulikult ei aita midagi kergelt napsitanud isa karjumine ja süüdistuste loopimine. Need muudavad asja ainult halvemaks. Sama käib muidugi ka ema kohta, kes on jätkuva näägutamise ja vastikute ütlemlistega oma suhted lapsega juba mõnda aega tagasi ära rikkunud” (Paloheimo, 2008).

Tuleb leida põhjused, mis probleemi võisid põhjustada ja seejärel leida lahendus. Vajadusel tuleb last ka lohutada (Paloheimo, 2008). Veel on oluline, et probleemi lahendamisse kaasatakse ka laps. See aitab lapsel õppida ise probleemidele lahendust leidma ning sisendab usku, et igast probleemist on võimalik jagu saada (Kadajane & Strömpl, 1998).

Soomes viidi läbi uurimus, milles taheti teada, kuidas kirjeldatakse ideaalset ema. Tulemustest selgus, et kõige enam kasutati ideaalse ema kirjeldamiseks sõna armastav. Kokkuvõtvalt kirjeldati ideaalset ema armastava, hooliva ja kaitsvana, mida täheldati 72% vastajate poolt. Veel selgus, et ideaalse ema puhul eedalt, et ta suudaks kontrollida lapse käitumist ilma, et tahaks teda muuta (Perälä-Littunen, 1998).

Siinkohal ei tohiks ära unustada isa rolli tähtsust lapse elus. On täheldatud, et kui isa roll lapse elus pole piisav, võivad lastel hilisemas elus tekkida psühholoogilised probleemid nt enesekindlusega (Uljas, Reisspass, Rumberg & Gontšarova, 2003).

Tallinnas läbi viidud uurimuses, milles uuriti muu hulgas ka isa mõju lapse arengus, selgus, et kui lapsel on isaga head suhted, tajuvad nad rohkem sotsiaalset toetust ja julgevad oma muredega ka isa poole pöörduda (Uljas, Reisspass, Rumberg & Gontšarova, 2003).

Rääkides usaldusest, viidi 90-ndatel aastatel Eestis ja Soomes läbi uurimus, millest selgus, et isik, keda laps peres kõige enam usaldab on ema. Leiti, et 90% Eestis elavatest lastest saab oma muremõtete ja probleemidega ema poole pöörduda. Isa usaldamine oli nende laste puhul väiksem 14% võrra. Leiti, et isale usaldavad oma muredest ja probleemidest rääkida 76% lastest. Põhjusi, miks lapsed 100 protsendiliselt oma vanemaid ei usalda, on mitmeid. Samuti tuleb meeles pidada, et usaldusisik ei pea olema alati pereliige. Isik, kellele laps oma muredest rääkida julgeb, võib olla ükskõik kes: õde, vanaema, sõber või lemmikloom (Kraav, 2000).

Perega seotud probleemid

“Perekond on ühiskonna algrakuke. Mida tervemad ja tugevamad on perekonnad, seda tervem ja tugevam on ühiskond ja vastupidi. Seega on perekonna probleemid kogu ühiskonna jaoks ülimalt aktuaalsed” (Sprenk, 2004, lk 18).

“Suurem osa pereprobleeme on seotud liigse alkoholitarbimisega, perede lahkuminekuga ja vägivallega omavahelistes suhetes, kuid ka toimetulematusega oma elu korraldamisel, seal hulgas laste kasvatamisel” (Kärner, 2008, lk 117). Seetõttu iseloomustabki probleemset peret raha puudus, alkoholism ning võimetus täita oma põhifunktsiooni ehk luua lapsele normaalsed elamis- ja kasvutingimused (Mustaeva, 2010).

Muutused ühiskonnas on ajapikku esile toonud probleeme, mis Eesti kodusid ja peresid mõjutavad. Üheks suuremaks probleemiks võib pidada vaesust, millest omakorda arenevad toimetulekuraskused, millele võivad järgneda probleemid nagu nt alkoholism, sotsiaalne tõrjutus jne (Tulva & Väljataga, 1999).

Ka Venemaal aastatel 2007 ja 2008 läbi viidud uuringud näitavad, et finants- ja majanduskriis mõjutab tugevalt pereelu, mille tõttu on viimastel aastatel probleemid peredes suurenenud (Mustaeva, 2010).

Lisaks vaesusele on tänapäeval üheks suureks koduga seotud probleemiks see, et pere saab vähe koos olla (Paloheimo, 2008).

“Lihtne on mõista, miks see nõnda on: kui isa osaleb perekonna argipäeaelus, valgub laste meelde märkamatu midagi olulist, mida ei saa asendada millegi muuga. Isa arusaamad õigest ja valest, samuti sellest, mis sobib ja mis mitte, on just see miski” (Paloheimo, 2008, lk 72).

Tööga hõivatuse tõttu kompenseeritakse lapsele mistahes viisil see aeg, mis oleks pidanud olema lapsele pühendatud (Talts & Tilk, 1997). Kuid hoolitsust, millest laps lapsepõlves ilma jääb, võib olla hilisemas elus raske hüvitada (Talts & Tilk, 1997)

Aastal 2000 on läbi viidud uurimus, mille eesmärgiks oli analüüsida väikelapse argi- ja puhkepäeva ning välja selgitada, mida teeb lapsevanem lapsega ühiselt. Uurimusest selgus, et peamisteks ühistegevusteks lapse ja lapsevanema vahel on televiisori vaatamine ja mängimine (Saar & Saar, 2000). Lisaks tähedati uurimistulemustes, et isad osalevad lapse elus vähem, kuna viibivad tööl või perest eemal (Saar & Saar, 2000).

Ka Saarits (1998) on täheldanud, et lastega koos olemise aeg järjest enam väheneb, kuna lapsevanemad teevad pidevalt tööd või teisel juhul on hoopiski töötud, mistõttu on nad närvilised ja stressis.

Sarnaseid ohumärke on täheldatud ka lapsevanemate puhul, kes kasvatavad oma last üksi – “üksikvanema puhul ilmneb oht, et kui ta püüab rahuldada lapse materiaalseid tarbeid, siis ei jätku tal aega ja jõudu sotsiaalsete tarvete rahuldamiseks – ja vastupidi” (Kraav, 2001, lk 14). Seda seetõttu, et tal on keerulisem oma kohustusi tööl ja pereelus kokku sobitada (Sinisaar & Tammpuu, 2009). Kuna pere heaolu ja selle toimimine on otseselt seotud ühiskonnaga ning riigi väljavaadete arenguga (Mustaeva, 2010), on seetõttu ka üksikvanema toimetulek ühiskonna seisukohalt oluline (Sinisaar & Tammpuu, 2009).

90-ndatel aastatel viidi Soomes ja Eestis läbi uurimus, milles võrreldi Soome ja Eesti laste muresid. Uurimusest selgus tõsiasi, et Eestis elavad lapsed muretsevad kodu ning vanemate pärast rohkem kui Soomes elavad lapsed. Täpsemalt toodi välja, et Eesti lapsed

kardavad enamasti oma vanematevahelisi tülisid, agressiivsust, alkoholitarbimist ning lahkuminekut (Kraav, 2000).

Kuna lastele on olulisim vanemate armastus, mis põhineb mõistmisel, hoolivusel ja lähedastel suhetel (Talts & Tilk, 1997), võib veel üheks suureks pereprobleemiks pidada perede *lagunemist*. See on probleem kogu maailmas, kuid väikeses riigis näib see palju murettekitavam kui mõnes suurriigis. Eriti valulikult mõjub perede *lagunemine* lastele, kes kannatavad selle tagajärjel kõige enam. Lisaks valule võib see lapse suhteid oma vanematega rikkuda ning tuua ka pingeid suhtesse kasuvanemaga (Tulva & Väljataga, 1999).

Veel on täheldatud, et “sageli võivad vanemad oma kriisi, lahutuse ja arvete klaarimisega olla sedavõrd hõivatud, et tegelikult laste pingeid ei märkagi” (Mehilane, 1997, lk 122). Seetõttu võib vanemate lahtus või lahkuminek lapsele erinevalt mõjuda. Mõju sõltub suuresti lahkuminemise põhjustest ja sellest, millised olid ema ning isa suhted enne lahkuminemist ning millised pärast lahkuminemist. Oluline mõju lapsele (vanemate lahkumineku puhul) on veel see, kas üldse ja millisel määral jäävad lapsele alles kontaktid vanematega. Et laps saaks lahkuminekust võimalikult vähe mõjutatud, on oluline, et perest eemale läinud lapsevanem igal võimalusel lapse kasvatamisel edasi osaleb (Sinisaar & Tammpuu, 2009).

1998.aastal Tartus ja Tartu maakonnas läbi viidud küsitlusest selgus, et uuritavad lapsed hindasid lauset *meie peres on palju tüli ja pahandust* mitte kehtivaks. Küll aga selgus, et kui peres esinevad halvad suhted, siis mõjuvad need halvasti ka lapse haridusele (Avaste, 2012).

Laste nägemust kodustest probleemidest on veelgi uuritud. 2003. aastal uuriti tavakooli laste nägemust probleemidest (sh nende lahenemisest), mille tulemustest selgus, et koduga seotud probleeme seostati laste puhul enamasti (31%) õdede ja vendade suhetega ning 26% tavakooliõpilastest väitis, et kodus pole probleeme. (Kõiv, 2003).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimuse eesmärgiks on välja selgitada ning kõrvutada õpilaskodus elavate ja kodus elavate õpilaste kirjeldust kodust.

Käesoleva töö uurimisküsimused on järgmised:

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma praegust kodu?
- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma tulevast kodu?
- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma vanemaid?

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma vanematevahelisi suhteid?
- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma suhteid vanematega?
- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased olukorda, kui kõik probleemid seoses koduga kaoksid?

Metoodika

Valim

Käesoleva uurimuse valimi moodustasid ühe Võrumaa põhikooli õpilased. Omakorda jagunes valim kaheks grupiks: õpilased, kes elavad kodus ja samas koolis õppivad õpilased, kes elavad õpilaskodus. Uurimises osalesid kõik selle kooli õpilased.

Kodus elavaid õpilasi osales uurimuses 20, neist tüdrukuid oli 10 ja poisse samuti 10. Õpilaskodus elavaid õpilasi osales uurimuses 30, neist tüdrukuid oli 13 ja poisse 17. Uurimuses osalenud õpilased õppisid klassides 2.-9. ning vanus oli 8-17 eluaastat.

Uuritavate keskmiseks vanuseks oli: kodus elavatel õpilastel 11,7 aastat ja õpilaskodus elavatel õpilastel 13,6 aastat.

Mõõtevahend

Uurimuse läbiviimiseks kasutati lukuaugu poolstruktureeritud intervjuud (Kõiv, 2000).

Intervjuu meetodi valiku määras selle sobivus ja paindlikkus. Ankeedi puhul poleks saanud vajadusel lastele küsimusi selgitada ning lisaküsimusi küsida (nt kui laps vastas, et tal pole isa, siis selgitati, et isa ei pea olema bioloogiline, isaks võib olla ka keegi meessoost isik, kes teda kasvatab). Cambridge Ülikooli Perekonna uuringute keskus viidi läbi uurimus, milles uuriti lapse ja vanema suhteid peredes, kus mõlemad vanemad on bioloogilised ja peredes, kus puudub bioloogiline lapsevanem. Tulemustest selgus, et puuduvad olulised erinevused nende perede vahel, kus lapsel puudus bioloogiline ema või isa (Golombok, Murray, Jadv, Lycett, MacCallumm, & Rust, 2005).

Lisaks tuli arvestada, et uurimuses osaleb ka nooremaid (nt 8 aastaseid), kelle lugemis- ja kirjalik eneseväljendusoskus pole piisavalt hea, et vajalik informatsioon intervjuu läbiviijani jõuaks.

Nn lukuaugu poolstruktureeritud intervjuud on varem edukalt kasutatud, et määrata kindlaks käitumisraskustega erikooli õpilaste kujutlus oma kodust ja vanematest ning leida erinevusi käitumisraskustega erikooli õpilaste ja tavakooli õpilaste kodu kujutlustes (Kõiv, 2003).

Intervjuu sai kohandatud vastavaks, et uurida õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldust kodust – selleks viidi läbi eeluuringus.

Intervjuu koosnes 27-st küsimusest, neist 9 olid põhiküsimused ja 18 alaküsimused. Küsimused jagunesid sisult 6-ks erinevaks osaks ehk teemaploki:

Intervjuu esimene küsimus oli sissejuhatav ja kujutluspildi loomise küsimus, mille juures näidati lukuaugu pilti ning intervjuueeri ja ütles: *Vaata läbi lukuaugu. Mis sulle sealt paistab?*

Intervjuu teise teemaploki küsimuste põhjal kirjeldasid õpilased enda praegust kodu ja tulevikukodu (*Vaata läbi kodu lukuaugu. Mis sulle sealt paistab? Vaata läbi oma tulevase kodu lukuaugu. Mis sulle paistab?*).

Kolmanda teemaploki küsimuste põhjal kirjeldasid õpilased enda vanemaid (*Kas sa näed ema? Mida ta teeb? Missugune ta on? Mida ta ei tohiks teha? Missugune ta ei tohiks olla? Kas sa näed isa? Mida ta teeb? Missugune ta on? Mida ta ei tohiks teha? Missugune ta ei tohiks olla?*).

Neljanda teemaploki küsimused puudutasid vanemate omavahelisi suhteid (*Kas sa näed ema ja isa koos? Mida nad teevad? Millised on nende vahelised suhted? Millised ei tohiks olla nende vahelised suhted?*).

Järgnes viies teemaplokk, mille küsimuste põhjal hindasid lapsed oma suhteid emaga (*Kas sa näed ennast ja ema koos? Mida te teete? Millised on teie vahelised suhted? Millised ei tohiks olla teie vahelised suhted?*) ja isaga (*Kas sa näed ennast ja isa koos? Mida te teete? Millised on teie vahelised suhted? Millised ei tohiks olla teie vahelised suhted?*).

Intervjuu kuuendas teemaploki esitati lastele *ime* küsimus, mis käsitles kodus olevaid probleeme. Intervjuueeri ja palus lastel kujutleda, et kõik probleemid on kodus kadunud ja seejärel olukorda kirjeldada (*Kujutle nüüd, et ühel öösel, kui sa magad, juhtub ime ja kõik su probleemid seoses koduga on lahendatud. Kuidas sa seda olukorda kirjeldad?*). Seejärel tõid õpilased välja erinevused, mis ütleksid neile, et ime on sündinud (*Mis saab olema erinev nii, et see ütleks sulle, et ime on sündinud*).

Lisaks intervjuuküsimuste esitamisele kuulus intervjuu metoodika hulka ka lapsele lukuaugu pildi näitamine (Kõiv, 2000), mida intervjuueeritavad intervjuu ajal näha said. Ka Lane ja Vlcek (2009) on täheldanud, et piltide kasutamine rääkimisel on äärmiselt lihtne ja

tõhus viis, et laiendada väljendusrikkust ja potentsiaali hea rääkijana. Pildiga suheldes saab aju nõ visuaalset stimulatsiooni, mis aitab kaasa kõneleja hõlpsamale väljendamisele.

Protseduur

Kõigepealt saadi kooli- ja direktoripoolne nõusolek, kelle kaudu saadi ka vanematepoolne nõusolek. Lastepoolne nõusolek saadi vahetult enne intervjuerimist.

Intervjuud viidi läbi käesoleva töö autori poolt ajavahemikus jaanuari algus 2013 - märtsi lõpp 2013, mille sisse kuulus intervjuu kohandamiseks vajalik eeluurimus ning põhiuurimus.

Enne intervjuerimist selgitati lastele, et intervjuu käigus soovitakse teada arvamusi ja hinnanguid kodu kohta. Intervjuude konfidentsiaalsuse tagamiseks räägiti, et intervjuu salvestatakse ning kinnitati, et salvestised on vaid abivahendiks täpse info ülesmärkimisel ja need ei jõua kolmandate isikuteni. Säilitati ka laste anonüümsus, andmetest vajati vaid laste sugu, vanust, klassi ja seda, kas laps elab (koolikohustuste täitmise ajal) kodus või õpilaskodus.

Intervjuud toimusid ruumis, kus viibis vaid intervjuu läbiviija ning intervjueritav. Kodus elavaid õpilasi intervjueriti tundide ajal ning vahetundidel koolimaja ruumis. Õpilaskodus elavaid õpilasi intervjueriti peale tunde õpilaskodu ruumis. Ühe intervjuuga läks keskmiselt aega 10-15 minutit, mis oli iga lapse puhul individuaalne (mõned lapsed andsid konkreetsemaid ja lühemaid vastuseid, mõned vajasisid selgitusi, mõned rääkisid pikemalt).

Peale intervjuusid toimus intervjuude transkribeerimine.

Intervjuudest saadud vastused kodeeriti ja koondati vastava küsimuse alla. Sellele järgnes kategooriate ning seejärel üldkategooriate loomine.

Järgmiseks loeti ära küsimusesti kõikide mainingute arv (vastavalt õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste vastustest) ning leiti protsentuaalselt mainingute esinemissagedus kategooriate lõikes.

Maininguteks loeti käesoleva uurimistöo puhul lauses olevaid erinevaid mõtteid. Näiteks, kui laps ütles, et näeb kodus *tuba* ja *ema*, siis loeti *tuba* üheks maininguks ja *ema* teiseks maininguks.

Analüüsis kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi (kontentanalüüs), mispuhul “analüüs keskendub sõnade või fraaside esinemissagedusele” (Masso, 2011, lk28). Peamine idee kontentanalüüsi puhul on uurimistulemuste kodeerimine ning kategoriseerimine. Kategooriad on kontentanalüüsi puhul tuletatud samm-sammult tulemuste sisust (Mayring, (2000).

Tulemused

Järgnevalt tuuakse välja lukuauigu intervjuu küsimuste vastused. Küsimused on jaotatud 6-ks erinevaks teemaplokiks:

- sissejuhatav küsimus;
- õpilaste kirjeldus kodust ja tulevikukodust;
- vanemate kirjeldus;
- vanematevahelised suhted;
- lapse suhted vanematega;
- probleemid seoses koduga.

Iga teemaplokk sisaldab teemaploki küsimusi (intervjuu küsimused), mille vastuste mainingutest on moodustatud üldkategoriad.

Sissejuhatav küsimus

Esimene teemaplokk sisaldab sissejuhatavat lukuauigu küsimust: *Vaata läbi lukuauigu. Mis Sulle sealt paistab?.* Vastuste mainingud jagunesid 7-ks üldkategoriaiks.

Tabel 1. Küsimuse (Vaata läbi lukuauigu. Mis Sulle sealt paistab?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Mitte midagi	12	26%	4	12,9%
Füüsiline keskkond	12	26%	12	38%
Positiivne hinnang nähtule	14	30,4%	9	29%
Negatiivne hinnang nähtule	1	2,1%	0	0%
Pere ja pereliikmed	2	4,3%	3	9,7%
Inimesed väljaspoolt perekonda	2	4,3%	1	3,2%
Eluga seotud abstraktsed mõisted	3	6,5%	2	6,5%
Märkused.	46		31	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkategoriaiks oli „mitte midagi“, mille sisuks loeti ka tühjus, pimedus, must. Üldkategoria mainingute protsent oli õpilaskodus elavate õpilaste (intervjuu vastuste taga Õ) puhul 26% ning kodus elavate õpilaste (intervjuu vastuste taga K) puhul 12,9%.

“Mitte midagi ei paista, ma ei näe sealt läbi. Isegi kui näeks, siis ma ei näeks mitte midagi (Õ).”

“Arvan, et keegi hoiab seal näppu ees, ma ei näe midagi (K).”

Teiseks üldkateooriaks loeti seda, kui õpilased mainisid, et näevad lukuaugust „füüsilist keskkonda“, mille sisuks loeti ruume, majaosasid, esemeid jne. Mainingute protsent oli õpilaskodus elavate laste puhul 26% ning kodus elavate laste puhul 38%.

“Toa sisemus (Õ).”

“...jalanõud (Õ).”

“Mulle paistab kellegi tuba näiteks. Ma ei tea kelle tuba see olla võiks (K).”

Kolmanda üldkateooria all andsid õpilased nähtule „positiivse hinnangu“, mille sisuks oli: ilus ilm, oma kodu, ilus kodu jne. Positiivse hinnangu nähtule andis 30,4% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 29% kodus elavatest õpilastest.

“Oma kodu... (Õ).”

“Mulle paistaks päike (Õ), ...”

“Ilus kodu (K), ...”

“...värviline (K).”

Neljanda üldkateooria all andsid õpilased nähtule „negatiivse hinnangu“, mille sisuks loeti negatiivset sündmust, mida sisaldasid vaid õpilaskodus elavate õpilaste vastused (2,1%).

“Mingit sündmust näeks, mida pealt ei tohiks näha. Nagu filmis, et mind hakatakse siis taga ajama (Õ).”

Viiendaks üldkateooriaks loeti, kui õpilane kirjeldas, et näeb lukuaugust „peret ja selle liikmeid“, mida täheldati õpilaskodus elavate õpilaste vastustes 4,3% ning kodus elavate õpilaste vastustes 9,7%.

“Vanaema, kes mind külla ootab (Õ).”

“...koer (K), ...”

Kuuendaks üldkateooriaks loeti, kui õpilane kirjeldas, et näeb lukuaugust „inimesi väljaspoolt perekonda“, mida täheldati õpilaskodus elavate õpilaste vastustes 4,3% ning kodus elavate õpilaste vastustes 3,2%.

“...ja poiss kes sirutab mu poole kätt (Õ).”

“...inimesi (K), ...”

Viimaseks üldkateooriaks loeti „eluga seotud abstraktseid mõisteid“, mida mainiti 6,5% nii õpilaskodus elavate kui ka kodus elavate õpilaste hulgas.

“Igavik (Õ), ...”

“Sealt paistab tulevik (K).”

Tulemustest selgus, et nii õpilaskodus kui ka kodus elavate õpilaste vastuste puhul esines positiivse hinnangu andmist (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 30,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 29%) nähtule suhteliselt rohkem kui negatiivset.

Samuti toodi välja seoseid pere ning teiste inimestega, mille mainingute protsent oli kodus elavate õpilaste puhul suurem, kui õpilaskodus elavate õpilaste puhul.

Õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste puhul erines füüsilise keskkonna nägemine, mida täheldati 12% võrra suuremal määral kodus elavate õpilaste puhul, kui õpilaskodus elavate õpilaste puhul. Vastupidiselt erines aga see, kui õpilased ei näinud lukuaugust midagi, või kui nähtu oli pime, must. Selle üldkategoria mainingute protsent oli õpilaskodus elavate õpilaste puhul 13,1% võrra suurem, kui kodus elavate õpilaste puhul.

Tulemustes selgus veel, et kui paluti vaadata läbi lukuaugu, siis mõlemad grupid kirjeldasid võrdselt eluga seotud abstraktseid mõisteid (nt tulevik, igavik jne) (6,5%).

Õpilaste kirjeldus kodust ja tulevikukodust

Teise teemaplokina tuuakse välja kodu ja tulevikukoduga seotud küsimuste tulemused. Küsimusteks olid: *Vaata läbi kodu lukuaugu. Mis Sulle sealt paistab?* ja *Vaata läbi tulevase kodu lukuaugu. Mis sulle paistab?*.

Kirjeldus kodust. Esmalt küsimus kodu kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 5-ks üldkategoriaiks.

Tabel 2. Küsimuse (*Vaata läbi kodu lukuaugu. Mis Sulle sealt paistab?*) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Mitte midagi	10	13,7%	1	2,2%
Kodu füüsiline keskkond	33	45,2%	18	40%
Positiivne hinnang kodule	9	12,3%	8	17,8%
Negatiivne hinnang kodule	4	5,5%	0	0%
Pere ja pereliikmed	17	23,3%	17	37,8%
Märkused.	73		45	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks oli „mitte midagi“, mille sisuks loeti ka tühjus, pimedus, elektri kadumine, pole kodu jne. Üldkateooria mainingute protsent oli õpilaskodus elavate õpilaste puhul 13,7% ning kodus elavate õpilaste puhul 2,2%.

“...ja tühjus (Õ).”

“Kui see oleks minu kodu lukuauk, siis oleks ilmselt võti seal ees ja ma ei näeks eriti midagi (K).”

Teine üldkateooria oli oma mahult kõige suurem, mille mainingute arv oli õpilaskodus elavate õpilaste puhul 45,2% ja kodus elavate õpilaste puhul 40%. Selles üldkateoorias mainiti, et lukuaukust nähakse eelkõige „kodu füüsilist keskkonda“, mille hulka loeti ruumid, maja osad, esemed majas jne.

“...sinine tapeet koridoris, mis on katkine ja sukerdatud(Õ), ...”

“...siis paistaks mulle suure ekraaniga telekas(Õ), ...”

“...kõetud kamin (K).”

Kolmanda üldkateooria puhul anti, lukuaukust vaadates, oma kodule „positiivne hinnang“, mille sisse loeti ka positiivsed emotsioonid seoses koduga, mida tegid 12,3% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 17,8% kodus elavatest õpilastest.

“...tekitab nagu alati koduse tunde, kui seda vaatan (Õ).”

“Meil on ilus kodu, puhas ja uus (K).”

Neljanda üldkateooria puhul anti oma kodule „negatiivne hinnang“, mille sisse loeti ka negatiivsed emotsioonid seoses koduga, mida tegid 5,5% õpilaskodus elavatest õpilastest ja mitte ühtegi kodus elavatest õpilastest.

“Ausalt öeldes, ei tahaks minna sinna üldse, seal oleks kõle ja nagu rõõm puuduks (Õ).”

Viimases üldkateoorias, selle küsimuse puhul, toodi välja, et lukuaukust nähakse oma „pere ja pereliikmeid“, mille sisse loeti ka perekonna tegemised, toimetused. Protsentuaalne jaotuvus oli: õpilaskodus elavate õpilaste mainingud 23,3% ja kodus elavate õpilaste mainingud 37,8%.

“...ema ootab (Õ), ...”

“Seal on mu perekond (K).”

Kirjeldus tulevikukodust. Teine küsimus oli tulevase kodu kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 7-ks üldkateooriaks.

Tabel 3. Küsimuse (Vaata läbi tulevase kodu lukuauku. Mis Sulle sealt paistab?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Kodu füüsiline keskkond	44	37%	29	39,2%
Positiivne hinnang kodule	22	18,5%	13	17,6%
Negatiivne hinnang kodule	5	4,2%	0	0%
Pere ja pereliikmed	28	23,5%	30	40,5%
Inimesed väljastpoolt perekonda	3	2,5%	0	0%
Positiivne tunne	8	6,7%	2	2,7%
Rikkus, edukus	9	7,6%	0	0%
Märkused.	119		74	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks oli „kodu füüsiline keskkond“, mille sisuks loeti ruumid, maja osad, esemed kodus jne. Üldkateooria mainingute protsent oli mõlema grupi puhul üsna suur: õpilaskodus elavate õpilaste puhul 37% ning kodus elavate õpilaste puhul 39,2%.

“...hästi suur oma tuba ja üldse palju tubasid (Õ).”

“Aa, ma tean, ma olen oma tulevast kodu ette kujutanud küll. Ma näeksin palju tube (K).”

“...ja valvekaamerad(Õ). ”

“...ja akvaarium(K), ... ”

Teise üldkateooria moodustasid mainingud, millega anti „positiivne hinnang“ oma tulevasele kodule, selle sisuks loeti teiste positiivset emotsiooni, kui kodu nähakse, ilus kodu, suur kodu, jne. Selle kateooria maininguid esines õpilaskodus elavate õpilaste vastustes 18,5% ning kodus elavate õpilaste vastustes 17,6%.

“No hästi uhke või niimoodi (Õ). ”

“Kodu oleks hämmastav, et kui külla tullakse, siis kõik üllatusid ja oleksid vaimustuses (Õ). ”

“Nagu maamajadel ikka, aga minu oma on selline moodne (K), ... ”

“...mis on enda ehitatud (K).”

Kolmanda üldkateooria moodustasid mainingud, millega anti „negatiivne hinnang“ oma tulevasele kodule, selle sisuks loeti, kui ei nähta kedagi või kui nähakse end elamas kusagil mujal. Selle kateooria maininguid esines õpilaskodus elavate õpilaste vastustes 4,2%, kodus elavate õpilaste vastustes mainingud puudusid.

“Ei näeks kedagi (Õ). ”

Neljanda üldkateooria moodustas „pere ja pereliikmete“ nägemine oma tulevases kodus. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 23,5% ning kodus elavate õpilaste puhul 40,5%.

“...ja kui kunagi peaks lapsed tulema, siis nad võiksid nagu rahulikud olla ja omavahel kahekesi mängida (Õ).”

“...ja on väike sülekoer, kes meid armastab (Õ).”

“Siis minu vanemad oleksid külas(K), ...”

“Ilus naine (K), ...”

Viienda üldkategoria moodustas vaid õpilaskodus elavate õpilaste puhul (2,5%) mainitud mainingud „inimestest väljastpoolt perekonda“.

“...kutsuks sõpru külla ja vaataks telekat (Õ).”

„Positiivset tunnet“, mis on seotud tulevase koduga mainiti õpilaskodus elavate õpilaste puhul 6,7% ja kodus elavate õpilaste puhul 2,7%.

“...kodu oleks koht, kuhu on hea tunne peale tööd tulla näiteks (Õ).”

“...ja elu on muretu (K).”

„Rikkust ja edukust“ mainisid vaid õpilaskodus elavad õpilased (7,6%).

“...oleks palju raha (Õ), ...”

“...ja ma olen rikas (Õ).”

“Oma firma oleks kah (Õ).”

Kahe eelneva küsimuse puhul tuli kirjeldada kodu. Küsimuste vahe oli selles, et ühe küsimuse puhul tuli kirjeldada kodu, kus laps elab ja teise küsimuse puhul kirjeldada oma tuleviku kodu. Mõlema kodu kirjelduse puhul olid kõige suurema mainingute arvuga kodu füüsiline kirjeldamine, ning pere ja pereliikmete kirjeldamine. Sarnaselt olid mõlemad grupid kirjeldanud nii praegust (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 45,2%, kodus elavate õpilaste puhul 40%) kui ka tulevast kodu (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 37% ja kodus elavate õpilaste puhul 39,2%) füüsiliselt. Toodi välja kodu kirjeldus ning esemed, mis kodus on/võiksid olla. Pere kirjeldamine oli aga praeguse kodu (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 23,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 37,8%) ja tulevase kodu (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 23,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 40,5%) puhul erinev.

Erinevusi leidis kahe kirjelduse vahel veelgi. Positiivne hinnang kodule anti tulevase kodu puhul võrdsemalt (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 18,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 17,6%), kui praeguse kodu puhul, kus õpilaskodus elavad õpilased (12,3%) andsid oma kodule suhteliselt vähem positiivseid hinnanguid, kui kodus elavad õpilased (20%). Positiivsele hinnangule võib lisada ka positiivse tunde (sh emotsioonid) tuleviku koduga seoses (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 6,7% ja kodus elavate õpilaste puhul 2,7%)

Negatiivsena nägid mõlema kirjelduse puhul nii praegust(5,5%), kui ka tulevast kodu (4,2%) vaid õpilaskodus elavad õpilased. Samuti leidis vaid selles grupis maininguid, mille puhul ei tahetud praeguse kodu puhul mitte midagi näha (sh tühjus, pimedus) (13,7%). Kodus elavate õpilaste puhul oli mainingute arv minimaalne (2,2%).

Kahe kirjelduse tulemusi võrreldes selgus veel, et õpilaskodus elavad õpilased töid tuleviku kodu kirjelduses välja ka maininguid, mida praeguse kodu puhul ei esinenud ja mida kodus elavate õpilaste mainingutes ei täheldatud. Nendest mainingutest moodustusid üldkategoriad, milleks olid: inimesed väljastpoolt perekonda (2,5%) ning rikkus, edukus (7,6%).

Vanemate kirjeldus

Kolmandas teemaplokis tuuakse välja vanemate kirjeldus. Küsimusteks olid: *Kas sa näed ema/isa? Mida ta(ema/isa) teeb? Missugune ta(ema/isa) on? Mida ta(ema/isa) ei tohiks teha? Missugune ta(ema/isa) ei tohiks olla?*

Em ja isa nägemine. Kolmanda teemaploki esimese küsimusega sooviti teada, kas lapsed oma ema/isa kodu lukuaugust nägid. Küsimusteks olid: *Kas sa näed ema?* ja *Kas sa näed isa?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 4-ks üldkategoriaiks.

Tabel 4. Küsimuse (*Kas sa näed ema?*) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Jah	19	54,3%	19	90,5%
Harva, harva teatud põhjusel	7	20%	0	0%
Ei	5	14,3%	2	9,5%
Teised naissoost lähisugulased	4	11,4%	0	0%
Märkused.	35		21	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkategoriaiks oli „jah“, mille sisuks loeti seda, kui lapsed nägid lukuaugust ema. Ema nägid õpilaskodus elavad õpilased 54,3% ja kodus elavad õpilased 90,5%. Vahe tuleb seetõttu, et õpilaskodus elavate õpilaste vastustes oli maininguid, milles väideti, et ema nähakse „harva (sh harva teatud põhjusel)“ 20% ning „teisi naissoost lähisugulasi“ emana 11,4%.

Teine üldkategooria, mille mainingud olid esindatud nii õpilaskodus elavate õpilaste vastustes (14,3%) kui ka kodus elavate õpilaste vastustes (9,5%) oli „ei“, mille sisuks loeti, kui lapsed mingil põhjusel oma isa ei näe.

Võrdluseks tuuakse järgmise küsimusena küsimus isa kohta, mille mainingud jagunesid samadeks kategooriateks, nagu küsimuse puhul, mis oli ema kohta.

Tabel 5. Küsimuse (Kas sa näed isa?) erinevate vastuste mainingute üldkategooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Jah	19	54,3%	15	65,2%
Harva, harva teatud põhjusel	7	20%	4	17,4%
Ei	10	28,6%	5	21,7%
Teised meessoost lähisugulased	2	5,7%	1	4,3%
Märkused.	35		23	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimene üldkategooria oli „jah“. Mainingute protsentuaalne jaotuvus oli järgmine: õpilaskodus elavad õpilased 54,3% ja kodus elavad õpilased 65,2%. „Harva (sh harva teatud põhjusel)“ oli selle küsimuse puhul mõlema grupi mainingutes enam-vähem tasakaalus (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 20% ja kodus elavate õpilaste puhul 17,4%). Sama kehtib ka kategooria „ei“ puhul (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 28,6% ja kodus elavate õpilaste puhul 21,7%) ning kategooria „teised meessoost lähisugulased“ puhul (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 5,7% ja kodus elavate õpilaste puhul 4,3%).

Mõlema küsimuse vastuseid kõrvutades selgus, et nii ema kui ka isa tajuvad kodus elavad õpilased suhteliselt rohkem, kui õpilaskodus elavad õpilased. Mõlema grupi puhul tajuti isa (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 54,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 65,2%) suhteliselt vähem kui ema (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 54,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 90,5%). Ema kui ka isa tajuvad õpilaskodus elavad õpilased sageduselt võrdselt. Harva ja teisi naissoost lähisugulasi tajuti ema puhul vaid õpilaskodus elavate õpilaste puhul ja isa

puhul (teisi meessoost lähisugulasi) mõlema grupi puhul suhteliselt võrdselt. Ka ema/isa mittenägemine oli mõlema grupi puhul esindatud, seda isa puhul suuremal määral kui ema puhul.

Ema ja isa tegevused. Järgmiseks tuuakse välja see, mida lapsed ema/isaga tegemas nägid. Küsimusteks olid: *Mida ta(ema) teeb?* ja *Mida ta(isa) teeb?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 5-ks üldkateooriaks.

Tabel 6. Küsimuse (Mida ta(ema) teeb?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Töötamine (sh kodus töötamine)	19	51,4%	18	62%
Aktiivne vabaajaveetmine	3	8,1%	4	13,8%
Passiivne vabaajaveetmine	9	24,3%	6	20,7%
Laste ja pere eest hoolitsemine	4	10,8%	1	3,4%
Negatiivne tegevus	2	5,4%	0	0,0%
Märkused.	37		29	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks ja kõige suuremaks mainingute protsendiga kateooriaks osutus ema puhul „töötamine“ (sh kodused toimetused ja kodutööd). Õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 51,4% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 62%.

“...teeb süüa (Õ).”

“Paneb pliidi alla puid (K).”

Teisena tuuakse välja „aktiivne vabaajaveetmine“, mis õpilaskodus elavate õpilaste puhul oli 8,1% ja kodus elavate õpilaste puhul 13,8%.

“Teeb käsitööd (Õ).”

„Passiivset vabaajaveetmist“ täheldati õpilaskodus elavate õpilaste puhul 24,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 20,7%. Sisuks loeti magamist, puhkamist jne.

“Vahib niisama (Õ).”

“Ta istub diivanil (K).”

„Laste ja pere eest hoolitsesid“ emad, laste silmade läbi, õpilaskodus elavate õpilaste puhul 10,8% ja kodus elavate õpilaste puhul 3,4%.

“ Kantseldab oma lapsega, minu poolõega (Õ). ”

“ Hoiab oma peret (Õ). ”

„Negatiivset tegevust“ täheldati vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi vastuste puhul (5,4%), sisuks suitsetamine või karjumine.

“ Suitsetab ja joob kohvi (Õ). ”

Järgnes küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 6-ks üldkateooriaks.

Tabel 7. Küsimuse (Mida ta(isa) teeb?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Töötamine (sh kodus töötamine)	13	35,1%	12	41,4%
Aktiivne vabaajaveetmine	0	0%	2	6,9%
Passiivne vabaajaveetmine	16	43,3%	14	48,3%
Laste ja pere eest hoolitsemine	3	8,1%	0	0%
Negatiivne tegevus	1	2,7%	0	0%
Viibib mujal (sh ei tea)	4	10,8%	1	3%
Märkused.	37		29	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeses kategoorias loeti isa tegevuseks „töötamine“ (sh kodused toimetused ja kodutööd). Õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 35,1% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 41,4%.

“ Lõhub puid aga seda ma läbi lukuaugu ei näe, sest toas ju puid ei lõhuta, ma peaks siis ise toast õue vaatama (Õ). ”

“ Tema annab koerale süüa (K). ”

Teisena tuuakse välja „aktiivne vabaaja veetmine“, mille mainingud õpilaskodus elavate õpilaste puhul puudusid ja kodus elavate õpilaste puhul 6,9%.

“ Siis ta teeb veel sporti ka (K). ”

„Passiivset vabaajaveetmise“ maininguid täheldati õpilaskodus elavate õpilaste puhul 43,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 48,3%. Sisuks loeti televiisori vaatamist, puhkamist, arvutiga mängimist.

“ *Midagi, passib niisama (Õ).* ”

“ *...ja ootab süüa köögis (K).* ”

„Laste ja pere eest hoolitsesid“ isad, laste silmade läbi, õpilaskodus elavate õpilaste puhul 8,1% ja kodus elavate õpilaste puhul selle üldkategorია mainingud puudusid.

“ *Ta hoiab samuti oma peret (Õ).* ”

„Negatiivset tegevust“ täheldati õpilaskodus elavate õpilaste vastuste puhul (2,7%) ja kodus elavate õpilaste puhul vastused puudusid. Sisuks suitsetamine.

“ *Emaga koos suitsetab köögis (Õ).* ”

Isa küsimuse puhul lisandus üldkategoriate hulka see, kui lapsed mainisid, et isa „viibib perest/kodust eemal“ (sh, kui laps ei teadnud, mida isa kusagil teeb). Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 10,8% ja kodus elavate õpilaste puhul 3%.

“ *Pole aimugi, elab ilmselt veel (Õ).* ”

“ *Ta elab oma elu mujal (K).* ”

Ema ja isa tegevuste kõrvutamisel on näha nii sarnasusi kui ka erinevusi. Sarnasusteks võib lugeda, et kaheks kõige suuremaks mainingute kategooriateks osutusid töötamine ja passiivne vabaaja veetmine. Samade küsimuste puhul esines ka erinevusi. Lapsed tajusid ema pigem töötamas ja isa pigem passiivselt aega veetmas. Näitena tuuakse vastustes välja, et kui ema teeb köögis süüa, siis isa istub ja ootab, millal söök valmis saab.

Üheks oluliseks erinevuseks ema ja isa kirjelduste puhul osutus ka see, et isa puhul esines mainingutes seda, et isa ei viibi pere juures. Ema puhul sellised mainingud puudusid.

Kahe grupi vahelisteks erinevusteks osutusid, et kodus elavate õpilaste puhul puudusid isa kui ka ema tegevused, mis on negatiivsed ning pere eest hoolitsemist toodi (nii ema kui ka isa puhul) välja pigem õpilaskodus elavate õpilaste poolt. Kodus elavate õpilaste mainingutes (isa hoolitsemine pere eest) puudus.

Ema ja isa kirjeldus. Järgmiseks tuuakse välja see, millisena lapsed ema/isa näevad. Küsimusteks olid: *Milline ta(ema) on?* ja *Milline ta(isa) on?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 4-ks üldkategoriaiks.

Tabel 8. Küsimuse (Milline ta(ema) on?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang emale	26	42,6%	26	68,4%
Negatiivne hinnang emale	7	11,5%	2	5,3%
Hoolib	5	8,2%	3	7,9%
Füüsiline välimus	23	37,7%	7	18,4%
Märkused.	61		38	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased
 K- Kodus elavad õpilased
 M arv - Mainingute arv
 M %- Mainingute protsent
 M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks ja kõige suurema mahuga kategooriaks osutus see, kui lapsed andsid oma emale „positiivse hinnangu“, sisuks hea, lahke, hooliv, ilus jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 42,6 ja kodus elavate õpilaste puhul 68,4%.

“ Väge ilus naine (Õ). ”

“ Ta on hea südamega (K), ... ”

„Negatiivse hinnangu“ emale andsid 11,5% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 5,3% kodus elavatest õpilastest. Sisuks loeti kuri, tõsine, masendunud jne.

“ ...aga väga kuri naine (Õ). ”

“ ... ja natuke kuri ka (K). ”

„Hoolivaks“ pidasid oma ema 8,2% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 7,9% kodus elavatest õpilastest.

“ Hooliv. Hoolib minust ja mu koolis olemisest (Õ). ”

“ Hästi hoolitsev (K). ”

Ema „kirjeldasid füüsilisena“ 37,7% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 18,4% kodus elavatest õpilastest. Sisuks loeti välimuse kirjeldust.

“ ... tumedate juustega (Õ), ... ”

“ ...lokkis juustega (K), ... ”

Järgmiseks küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 4-ks üldkateooriaks.

Tabel 9. Küsimuse (Milline ta(isa) on?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang isale	23	42,6%	34	87,2%
Negatiivne hinnang isale	13	24%	4	10,3%
Hoolib	2	3,7%	1	2,6%
Füüsiline välimus	16	29,6%	0	0%
Märkused.	54		39	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

„Isale positiivse hinnangu“ andsid 42,6% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 87,2% kodus elavatest õpilastest. Sisuks loeti töökust, headust jne.

“ Tema on väga hea inimene (Õ). ”

“ Ta on positiivne (K). ”

„Negatiivsena“ kirjeldasid oma isa 24% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 10,3% kodus elavatest õpilastest. Sisuks loeti äkilist iseloomu, rangust, võimukust jne.

“ ...ja selline närviline, mäletan teda nii (Õ). ”

“ On kah, võimukas (K). ”

„Hoolivaks“ pidasid oma isa 3,7% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 2,6% kodus elavatest õpilastest.

“ Hooliv (Õ), ... ”

“ ...hoolitsev (K), ... ”

„Füüsiliselt kirjeldasid“ oma isa 29,6% õpilaskodus elavatest õpilastest. Kodus elavate õpilaste puhul isa füüsiline kirjeldus puudus.

“ Kiilakas (Õ), ... ”

Isa ja ema kirjeldasid mõlemad grupid pigem positiivselt. Kodus elavate õpilaste puhul oli positiivse hinnangu andmine, nii emale kui isale, protsentuaalselt suurem, eriti isa puhul (ligi poole võrra suurem kui õpilaskodus elavate õpilaste puhul).

Nii ema kui isa füüsilise välimuse kirjeldamise maininguid esines samuti sagedalt, va kodus elavate õpilaste puhul, kus puudusid füüsilise kirjelduse mainingud isa kohta.

Negatiivset hinnangut andsid õpilaskodus elavad õpilased vanematele suhteliselt rohkem, kui seda tegid kodus elavad õpilased.

Ema pidasid mõlema grupi liikmed sagedamini hoolivamaks, kui isa.

Mida ema ja isa teha ei tohiks. Järgmiseks tuuakse välja see, mida lapsed ema/isa tegemas näha ei taha.

Küsimusteks olid: *Mida ta(ema) teha ei tohiks?* ja *Mida ta(isa) teha ei tohiks?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 6-ks üldkateegoriaks.

Tabel 10. Küsimuse (*Mida ta(ema) teha ei tohiks?*) erinevate vastuste mainingute üldkateegoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Ennast ja peret kahjustav tegevus	9	30%	6	30%
Pere suhteid kahjustav tegevus	6	20%	5	25%
Muretseda	1	3%	3	15%
Negatiivset emotsiooni tekitada	9	30%	4	20%
Mitte hoolida	4	13,3%	0	0%
Võib kõike teha	1	3,3%	2	10%
Märkused.	30		20	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Seda, et ema ei tohiks tegeleda ennast „kahjustava tegevusega“ (sh suitsetamine, joomine jne) arvasid nii kodus elavad õpilased kui ka kodus elavad õpilased 30%.

“ Kindlasti ei tohiks ta oma muresid veini ja muu alko klaasi juures lahendada. Või mõelda (Õ). ”

“ Kuna ta ootab mu õkest, siis ta ei tohiks teha neid asju, mida rasedad teha ei tohiks (K). ”

„Pere suhteid kahjustava“ tegevusega ei tohiks ema tegeleda kodus elavate õpilaste puhul 20% ja kodus elavate õpilaste puhul 25%.

“ Õiendada minu ja venna kallal (Õ). ”

“ Tülitseminu õega (K). ”

„Muretseda“ ei tohiks ema kodus elavate õpilaste puhul 3% ja kodus elavate õpilaste puhul 15%.

“ Ei oska öelda. Arvan, et muretseda palju (Õ). ”

“ Ma arvan, et ta ei tohiks teiste probleemide pärast muretseda, mis ei ole nagu tema asi otseselt (K). ”

„Negatiivset emotsiooni (sh selliste tegevuste puhul kui rikutakse söök, pannakse last tegema midagi, mida ta ei soovi, tekitatakse negatiivset emotsiooni)“ lapsele ei tohiks ema tegevus tekitada õpilaskodus elavate õpilaste puhul 30% ja kodus elavate õpilaste puhul 20%.

“ Ei tea, mind last hoidma panema, mulle ei meeldi see, ma ei oska (Õ). ”

“ Ee, söögi sisse sibulat panna (K). ”

Seda, et ema ei tohiks lapsest „mitte hoolida“ (sh üksi jätmine), mainiti vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi poolt (13,3%).

“ Meid jätta, et nagu üksi jätaks meid (Õ). ”

Ema „võib kõike teha“, seda mainiti õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 3,3% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 10%.

“ Mul ei olegi eriti niukesi asju, mida ta ei tohiks teha (K). ”

Ka isa kohta küsimuse vastuste mainingud jagunesid 6-ks üldkateooriaks.

Tabel 11. Küsimuse (Mida ta(isa) teha ei tohiks?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Ennast ja peret kahjustav tegevus	12	38,7%	10	50%
Pere suhteid kahjustav tegevus	5	16,1%	6	30%
Muretseda	0	0%	1	5%
Negatiivset emotsiooni tekitada	11	35,5%	1	5%
Mitte hoolida	1	3,2%	0	0%
Võib kõike teha	2	6,5%	2	10%
Märkused.	31		20	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Seda, et isa ei tohiks tegeleda „ennast kahjustava tegevusega“ (sh suitsetamine, joomine jne) arvasid õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmed 38,7% ja kodus elavate õpilaste grupi liikmed 50%.

“ Ei tea, õlut ja kangemat kraami juua (Õ). ”

“ See suitsetamine võiks olemata olla (K). ”

„Pere suhteid kahjustava tegevusega“ ei tohiks isa tegeleda õpilaskodus elavate õpilaste puhul 16,1% ja kodus elavate õpilaste puhul 30%.

“ ...ja emale uuesti haiget teha (Õ). ”

“ Ma arvan, et ta ei tohiks ka nagu karjuda lapse peale nagu või midagi sellist (K). ”

„Muretseda“ ei tohiks isa vaid kodus elavate õpilaste grupi arvates (5%).

“ Muretseda ei tohiks selliste asjade pärast, mida tema paremaks muuta ei saa võibolla (K). ”

„Negatiivset emotsiooni“ (sh kõige peale naermine, laisklemine, mis lapsele negatiivset emotsiooni tekitab) lapsele ei tohiks isa tegevus tekitada õpilaskodus elavate õpilaste puhul 35,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 5%.

“*Ee, kõva häälega rääkida igalpool (Õ).*”

“*Naerda kõige peale (K).*”

Seda, et isa ei tohiks lapsest „mitte hoolida“ (sh mitte kaitsmine), mainiti vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi poolt (3,2%).

“*Et ei kaitse meid õnnetuste eest (Õ).*”

Isa „võib kõike teha“, seda mainiti õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 6,5% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 10%.

“*Ma ei teagi, kõik lubatud (Õ).*”

“*Ei olegi selliseid asju (K).*”

Mõlema (nii ema kui ka isa) puhul ei soovi lapsed näha kõige enam ennast ja peret kahjustavat tegevust (sh suitsetamine, joomine). Toodi välja ka see, et ei soovita näha oma ema/isa tegemas midagi, mis kahjustaks pere suhteid (sh tülitsemine, karjumine). Veel täheldati, et õpilased ei soovi, et ema/isa neile negatiivset emotsiooni tekitaks.

Erinevus kahe grupi vahel oli see, et ema ja isa hoolimatust ei soovinud tajuda vaid õpilaskodus elavad õpilased. Kodus elavate õpilaste puhul eelmainitud mainingud puudusid.

Hinnang, missugune ema ja isa olla ei tohi. Järgmiseks tuuakse välja see, millisena lapsed oma ema/isa näha ei taha.

Küsimusteks olid: *Missugune ta(ema) ei tohiks olla?* ja *Missugune ta(isa) ei tohiks olla?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 7-ks üldkategoriaks.

Tabel 12. Küsimuse (Missugune ta(ema) ei tohiks olla?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Võib olla nagu on	1	3,1%	2	13,6%
Peaks olema teistsugune	3	9,4%	1	4,5%
Kuri	7	21,9%	11	50%
Negatiivne	11	34,4%	6	27,3%
Hoolimatu	2	6,3%	0	0%
Ennast kahjustava käitumisega	1	3,1%	1	4,5%
Väsinud	8	25%	0	0%
Märkused.	32		22	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Emal „võib olla nagu on“ õpilaskodus elavate õpilaste grupi mainingute puhul 3,1% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 13,6%

“Mina ei tea, praegu on ta normaalne (Õ).”

“Ei tea, ema on nagu ta on, võib olla selline nagu on (K).”

Seda, et ema „peaks olema teistsugune“, mainiti Õ puhul 9,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 4,5%.

“Tal ei tohiks nii kile hääl olla. Võiks olla selline rahulikum ja madalamat tooni (Õ).”

“Tal võiks olla natuke pikemad juuksed (K).”

„Kurjana“ ei sooviks õpilaskodus elavad õpilased oma ema näha 21,9% ja kodus elavad õpilased 50%.

“Liiga kuri (Õ).”

“Ta ei tohiks olla kuri (K).”

„Negatiivsena“ ei sooviks oma ema näha õpilaskodus elavate õpilaste puhul 34,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 27,3%. Sisuks peeti ülehoolitsust ja autokraatset kasvatust.

“Teiste asjadesse nina toppija (Õ).”

“Ta ei tohiks olla laisk ja lohakas (K).”

„Hoolimatuna“ ei sooviks oma ema näha õpilaskodus elavad õpilased 6,3% ja kodus elavate õpilaste puhul mainingud puudusid.

“Hoolimatu minu suhtes (Õ).”

„Ennast kahjustava käitumisega“ ei tohiks ema olla õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 3,1% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 4,5%.

“Samasugune, et ei mõtle endale vaid teistele (Õ).”

“Selline, kes ei oska lõbutseda ja lihtsalt näiteks istuda ja rõõmus olla (K).”

Viimasena mainiti vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi poolt, et ema ei tohiks olla „väsinud“ (sh elust tüdinud).

“ Liiga väsinud (Õ). ”

Järgmiseks küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 7-ks üldkateooriaks.

Tabel 13. Küsimuse (Missugune ta(isa) ei tohiks olla?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Võib olla nagu on	4	10,5%	3	13%
Peaks olema teistsugune	10	26,3%	0	0%
Kuri	6	15,8%	6	26%
Negatiivne	7	18,4%	8	34,8%
Hoolimatu	2	5,3%	1	4,3%
Ennast kahjustava käitumisega	4	10,5%	2	8,7%
Väsinud	5	13%	3	13%
Märkused.	38		23	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Isa „võib olla nagu on“ õpilaskodus elavate õpilaste grupi mainingute puhul 10,5% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 13%

“ Ta on ka normaalne, kõik on tip-top (Õ). ”

“ Hmm, tema tohib ka olla selline, nagu ta on. Kõik on ju omamoodi (K). ”

Seda, et isa „peaks olema teistsugune“ (sh ei tohi olla selline nagu on), mainiti õpilaskodus elavate õpilaste puhul 26,3% ja kodus elavate õpilaste puhul mainingud puudusid,

“ Peaks olema nagu pere pea ja otsustama kõike (Õ). ”

„Kurjana (sh range, nõudlik jne)“ ei sooviks õpilaskodus elavate õpilaste oma isa näha 15,8% ja K 26%.

“ Ta ei tohiks nii nõudlik (Õ). ”

“ Karm (K). ”

„Negatiivsete omadustega“ ei sooviks oma isa näha õpilaskodus elavate õpilaste puhul 18,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 34,8%. Sisuks peeti ebaviisakust, närvilisust jne.

“ Ka samamoodi närviline nagu ema (Õ). ”

“ Ei tohiks olla ülbe, ebaviisaks (K). ”

„Hoolimatuna“ (sh ükskõiksena) ei sooviks oma isa näha õpilaskodus elavate õpilaste puhul 5,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 4,3%.

“ ...ja selline, et ei hooliks (Õ). ”

“ Liiga ükskõikne (K). ”

„ Ennast kahjustava käitumisega“ ei tohiks isa olla õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul 10,5% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 8,7%.

“ Mm, ei tohiks veel rohkem suitsetada, see oleks üle mõistuse (Õ). ”

“ Ta ei tohiks suitsetaja olla (K). ”

Viimasena mainiti (nii õpilaskodus elavate õpilaste kui ka kodus elavate õpilaste grupi poolt) 13%, et isa ei tohiks olla „väsinud“ (sh nõrga tervisega).

“ Nõrga tervisega (Õ). ”

“ Liiga väsinud peale tööd (K). ”

Peamiselt ei taha mõlema grupi liikmed näha ema ega isa negatiivse ja kurjana. Ema puhul töid õpilaskodus elavad õpilased välja, et ei soovi ema näha hoolimatu ja väsinuna, mille mainingud kodus elavate õpilaste puhul puudusid. Isa puhul esines väsimuse ja nõrga tervise maininguid võrdselt (13%).

Ennast kahjustavat käitumist ei tahtud pigem näha isa kui ema puhul (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 10,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 8,7%).

Vanematevahelised suhted

Siinkohal tuuakse välja ema ja isa koos nägemine ning suhted läbi laste pilgu.

Küsimusteks olid: *Kas sa näed ema ja isa koos? Mida nad teevad? Millised on nendevahelised suhted? Millised ei tohiks olla nendevahelised suhted?*

Vanemate nägemine. Neljanda teemaploki esimesed küsimused olid: *Kas sa näed ema ja isa koos?* Mainingud jagunesid 3 üldkateegoriaks.

Tabel 14. Küsimuse (Kas sa näed ema ja isa koos?) erinevate vastuste mainingute üldkateegoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Jah	23	74,2%	16	76,2%
Harva	3	9,7%	3	14,3%
Ei	5	14,3%	2	9,5%
Märkused.	31		21	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Ema ja isa koos „nägid“ enamik vastajatest, ning seda kahe erineva grupi puhul suhteliselt võrdselt (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 74,2% ja kodus elavate õpilaste puhul 76,2%). Maininguid „harva“ oli kodus elavatel õpilastel võrdselt õpilaskodus elavate õpilaste „ei“ mainingutega (14,3%) ning samuti olid suhteliselt tasakaalus ka vastupidiste (õpilaskodus elavate õpilaste grupi „harva“ ja kodus elavate õpilaste grupi „ei“) mainingute protsendid.

Vanemate ühistegevused. Küsimuse *Mida nad (ema ja isa koos) teevad?* Üldkategoriad jagunesid 5-ks kategooriaks.

Tabel 15. Küsimuse (Mida nad (ema ja isa koos) teevad?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang suhetele	4	10%	7	24,1%
Suhtlemine	7	17,5%	15	51,7%
Positiivne ühine tegevus	15	37,5%	7	24%
Negatiivne ühine tegevus	7	17,5%	0	0%
Koos ei tee mitte midagi	7	17,5%	0	0%
Märkused.	40		29	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks loeti vanemate ühistegevusele „positiivse hinnangu“ andmist, mille sisuks loeti koos olemist, head läbi saamist, lähedust jne. Positiivse hinnangu andmine oli kodus elavate õpilaste grupi puhul suhteliselt suurem (24,1%), kui õpilaskodus elavate õpilaste grupil (10%)

“ *On koos kodus lihtsalt. (Õ).* ”

“ *Nad on üksteise kaisus(K), ...* ”

Teiseks üldkateooriaks loeti, kui õpilased nägid oma vanemate ühistegevusena „suhtlemist“, mille sisuks loeti rääkimist, suhtlemist, planeerimist jne. Õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul mainiti suhtlemist 17,5% ning kodus elavate õpilaste grupi puhul 51,7%.

“ *...ja ajavad juttu (Õ).* ”

“ *Nad vestlevad möödunud tööpäeva üle (K), ...* ”

Kolmanda üldkateooriana käsitleti seda, kui õpilased kirjeldasid vanemate ühistegevusi, mis olid „positiivsed“, sisuks loeti söömist, vaba aja veetmist, tegemisi, toimetusi jne. Õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul oli mainingute protsent 37,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 24%.

“ *Nad söövad (Õ), ...* ”

“ *...ja käivad linnas, kui vaja peaks olema (K).* ”

Neljanda üldkateooriana käsitleti seda, kui õpilased kirjeldasid vanemate ühistegevusi, mis olid „negatiivsed“, sisuks loeti tülitsemist, suitsetamist jne. Õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul oli mainingute protsent 17,5% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul negatiivsed mainingud puudusid. Sama tulemus oli ka viienda üldkateooria puhul, mille sisuks loeti seda, kui vanemad ei tee koos mitte midagi (sh ema ja isa on eraldi).

“ *Targutavad üksteisega. (Õ).* ”

“ *Mitte midagi. (Õ).* ”

Vanematevahelised suhted. Küsimuse millised on nende (ema ja isa) suhted?
üldkateooriad jagunesid 3-ks.

Tabel 16. Küsimuse (Millised on nende (ema ja isa) suhted?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang suhetele	23	62,2%	20	83,3%
Rahuldav hinnang suhetele	6	16,2%	2	8,3%
Negatiivne hinnang suhetele	8	21,6%	2	8%
Märkused.	37		24	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks ja kõige suurema mainingute arvuga üldkateegoriaks loeti „positiivse hinnangu“ andmist ema ja isa suhetele, mille sisuks loeti normaalseid suhteid, hästi läbi saamist, hoolivust, lähedust jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 62,2% ja kodus elavate õpilaste puhul lausa 83,3%.

“Meeletult head (Õ).”

“...nad on üsna lähedased (K).”

Teiseks üldkateegoriaks loeti maininguid, mis kirjeldavad vanemate „rahuldaval tasemel olevaid suhteid“, sisuks loeti vahepeal tülitsemist, kui suhted pole väga hullud jne.

Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 16,2% ja kodus elavate õpilaste puhul 8,3%.

“Ei tea mina, on ja ei ole kah (Õ).”

“Tuleb ette ka olukordi, kus nad ei suhtle millegi pärast, näiteks mitu päeva isegi (K).”

Kolmandaks üldkateegoriaks loeti „negatiivse hinnangu“ andmist vanematevahelistele suhetele. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 21,6% ja kodus elavate õpilaste puhul 8%.

“Ei ole kiita (Õ).”

“Ülteks, et mitte just kõige paremad (K).”

Hinnang, millised ei tohiks olla vanematevahelised suhted. Küsimuse Millised ei tohiks olla nendevahelised (ema ja isa) suhted? Üldkateegoriad jagunesid 5-ks.

Tabel 17. Küsimuse (Millised ei tohiks olla nendevahelised (ema ja isa) suhted?) erinevate vastuste mainingute üldkateegoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Negatiivsed	16	39%	10	43,5%
Vaenulikud	18	43,9%	7	30,4%
Peaksid olema paremad	3	7,3%	6	26%
Head	2	4,9%	0	0%
Nagu on või hullemad	2	4,9%	0	0%
Märkused.	41		23	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased
K- Kodus elavad õpilased
M arv - Mainingute arv
M %- Mainingute protsent
M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks loeti seda, kui õpilased arvasid, et nende vanemate suhted ei tohiks olla „negatiivsed“, sisuks loeti: halvad, ei ole sõbralikud jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 39% ja kodus elavate õpilaste puhul 43,5%.

“ Et ei ole sõbralikud (Õ). ”

“ Kindlasti halvad. Ma ei tea mis siis saaks, kui nad läbi ei saaks. Siis oleks väga raske elada koos (K). ”

Teiseks üldkateooriaks loeti, kui õpilased arvasid, et nende vanemate suhted ei tohiks olla „vaenulikud“, sisuks karjumine, kaklemine, tülitsemine jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 43,9% ja kodus elavate õpilaste puhul 30,4%.

“ ...ja löövad (Õ). ”

“ Liiga sõjakad (K). ”

Kolmandas üldkateoorias arvasid õpilased, et vanemate suhted „peaksid olema paremad“. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 7,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 26%.

“ Võiksid normaalsemad olla, nagu mu sõbra vanemad (Õ). ”

“ Peaksid paremad olema (K). ”

Neljandas ja viiendas kateoorias esines vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi maininguid, milleks loeti seda, kui õpilased arvasid, et vanemate suhted ei tohiks olla „head“, sellised „nagu on, või isegi hullemad“, kui hetkel.

“ Head, ma ei viitsi vahtida seda miilustamist ja värki. Palju normaalsem on, kui nad on vait mõlemad üksteisega (Õ). ”

“ Igaljuhul mitte veel hullemad, kui hetke seisuga (Õ). ”

Tulemustest selgus, et vanemaid nägi koos valdav enamus vastajatest (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 74,2% ja kodus elavate õpilaste puhul 76,2%) ning erinevus õpilaskodus elavate õpilaste ja kodus elavate õpilaste mainingute vahel oli suhteliselt väike.

Ka ema ja isa ühistegevuste puhul nähti sagedasti positiivseid tegevusi (sh suhtlemine). Erinevus kahe grupi vahel oli see, et vaid õpilaskodus elavad õpilased tajusid ema ja isa ühistegevusi kodus, mis olid negatiivsed ning vaid selle grupi puhul täheldati, et vanemad ei veeda ühiselt koos aega. Protsendid olid mõlema üldkategooria puhul 17,5%.

Vanematevahelisi suhteid hindasid positiivseks mõlema grupi vastajad, kuid kodus elavate õpilaste mainingute puhul oli protsent 21,1% võrra suurem. Rahuldavad ja negatiivsed hinnangud vanemate suhetele anti õpilaskodus elavate õpilaste poolt ligi poole rohkem, kui seda tegid kodus elavad õpilased.

Kummagi grupi liikmed ei tahaks näha oma vanematevahelisi suhteid negatiivsete ja vaenulikena. Kodus elavate õpilaste mainingute puhul esines üldkategooria, mispuhul õpilased (26%) tahaksid näha oma vanematevahelisi suhteid parematena.

Lapse suhted vanematega

Viiendas teemaplokis tuuakse välja lapse suhted vanematega. Küsimusteks olid: *Kas sa näed ennast ja ema/isa koos? Mida te (emaga/isaga) teete? Millised on teievahelised suhted (ema/isaga)? Millised ei tohiks olla teievahelised suhted (emaga/isaga)?*

Enese koos nägemine ema ja isaga. Järgmiseks tuuakse välja see, kas ja kui palju lapsed ennast emaga/isaga koos nägid. Küsimusteks olid: *Kas sa näed ennast ja ema koos?* ja *Kas sa näed ennast ja isa koos?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 2-ks üldkategooriaks.

Tabel 18. Küsimuse (Kas sa näed ennast ja ema koos?) erinevate vastuste mainingute üldkategooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Jah	24	80%	20	100%
Harva, harva teatud põhjusel	6	20%	0	0%
Märkused.	30		20	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Üldkategooria „jah“ osutus 100%-liselt kodus elavate õpilaste grupi liikmete maininguteks ning õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul oli mainingute protsent 80%. „Harva“ nägid ema vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi õpilased ja seda 20%, sisuks loeti ka harva teatud põhjusel.

Teiseks küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 3-ks üldkategooriaks.

Tabel 19. Küsimuse (Kas sa näed ennast ja isa koos?) erinevate vastuste mainingute üldkategooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Jah	22	71%	15	71,40%
Harva, harva teatud põhjusel	6	19%	4	19%
Ei	3	10%	2	9,6%
Märkused.	31		21	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Isa puhul oli kategooria „jah“ mõlema grupi puhul tasakaalus (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 71% ja kodus elavate õpilaste puhul 71,4%). „Harva“ (sh harva teatud põhjusel) mainiti õpilaskodus elavate õpilaste puhul 19,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 19%. Isa „ei näinud“ 10% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 9,6% kodus elavatest õpilastest.

Kui võrrelda omavahel kahe grupi vastuseid küsimustele, mis põhinesid sellel, kas lapsed näevad ennast ja ema/isa kodus koos, siis täheldati, et lapsed näevad end sagedamini koos ema, kui isaga. Ema puhul ulatusid kodus elavate õpilaste mainingud 100%-ni. Isa tajumine oli mõlema grupi puhul sarnane ja ulatus 70%ni.

Ühistegevused ema ja isaga. Järgmiseks tuuakse välja see, mida lapsed end koos ema/isaga tegemas nägid. Küsimusteks olid: *Mida te(emaga) teete?* ja *Mida te(isaga) teete?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 5-ks üldkategooriaks.

Tabel 20. Küsimuse (Mida te(emaga) teete?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Suhtlemine	6	13,3%	8	29,6%
Positiivne ühine tegevus	22	49%	14	51,9%
Negatiivne ühine tegevus	2	4,4%	0	0%
Üksteise aitamine	8	17,8%	4	14,8%
Mitte midagi	7	15,6%	1	2,7%
Märkused.	45		27	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimesena tuuakse välja „suhtlemine“, mida nägid end koos emaga tegemas 13,3% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 29,6% kodus elavatest õpilastest.

“Me räägime kõigest, koolist, poistest, suhetest (Õ).”

“Me jutustame (K).”

Teisena tuuakse välja „positiivne ühine tegevus“, mida nägid 49% õpilaskodus elavatest õpilastest ja 51,9% kodus elavatest õpilastest. Positiivse ühistegevuse sisuks peeti koos olemist, söömist, mängimist, õmblemist jne.

“Me vaatame õhtul, no kui õhtu on, siis vaatame saateid (Õ).”

“Mm, me mängime lauamängu päris tihti. Teeksimegi seda siis (K).”

Kolmandat üldkategoriat „negatiivne ühine tegevus“ esines vaid õpilaskodus elavate õpilaste vastustes, seda 4,4%. Sisuks loeti nt vaidlemist.

“...ja vaidleme, kes nõud ära peseb (Õ).”

Neljanda üldkategoria moodustas see, kui õpilased mainisid emaga „üksteise aitamist“. Sisuks loeti abistamist kodustes toimetustes, koolitöös jne. 17,8% õpilaskodus elavate õpilaste puhul ning 14,8% kodus elavate õpilaste puhul.

“Koristame, aitan teda selles (Õ).”

“Ema aitab mind koolitöödes, kui ma millestki aru ei saa (K).”

Ühiseid tegevusi „ei täheldanud“ 15,6% õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmetest ning 2,7% kodus elavate õpilaste grupi liikmetest.

“Ei viitsiks temaga midagi teha (Õ).”

Järgmiseks küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid samuti 5-ks üldkateegoriaks.

Tabel 21. Küsimuse (Mida te(isaga) teete?) erinevate vastuste mainingute üldkateegoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Suhtlemine	4	11,4%	5	18,5%
Positiivne ühine tegevus	23	66%	21	77,8%
Negatiivne ühine tegevus	2	5,7%	0	0%
Üksteise aitamine	1	2,9%	1	3,7%
Mitte midagi	5	14,3%	0	0%
Märkused.	35		27	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimesena tuuakse välja „suhtlemine“, 11,4% õpilaskodus elavate õpilaste puhul ja 18,5% kodus elavate õpilaste puhul.

“...või räägime meeste juttu (Õ).”

“Räägime metsa jutte ja jahist. Pärts äge on kuulda neid jutte ja no tegelikult ma olen ise ka igasuguseid loomi näinud ja jälgi (K).”

Teisena tuuakse välja „positiivne ühine tegevus“, mida täheldati 66% õpilaskodus elavate õpilaste puhul ja 77,8% kodus elavate õpilaste puhul. Positiivse ühistegevuse sisuks peeti mängimist, remontimist jne.

“Parandame autot või tuunime midagi (Õ).”

“Mängime kaarte vahest (K), ...”

Kolmandat üldkateegoriat „negatiivne ühine tegevus“ esines samuti vaid õpilaskodus elavate õpilaste puhul, seda 5,7%.

“Tülitseme või nagu kuidas ma ütleni, ülbitseme (Õ).”

Neljanda üldkateegoria moodustas see, kui õpilased mainisid isaga „üksteise aitamist“. Sisuks loeti abistamist tööasjades ja ehitamises. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 2,9% ja kodus elavate õpilaste puhul 3,7%

“Meeste asju. Aitan teda, näitab mulle mingit paberitööd ette. Suht tüütu arvutis toksimine aga vähemalt saan raha selle eest (Õ).”

“Meie teeme üleval tuba, aitan tal ehitada (K).”

Ühiseid tegevusi „ei täheldanud“ vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmed, seda 14,3%.

“ No kui ma olen isa juures, siis me tavaliselt ei tee midagi. Ta teeks omi asju, mina omi (Õ). ”

Kui kõrvutada tulemused, mida teevad lapsed ema ja isaga koos, siis selgus, et positiivsed ühistegevused olid mõlema grupi puhul ülekaalus. Selgus, et laste arvates tegid nad isaga positiivseid tegevusi rohkem, kui emaga.

Kahe grupi vaheline erinevus seisnes ka selles, et õpilaskodus elavad õpilased tõid nii ema kui ka isa puhul välja negatiivsed tegevused ja ka selle, et koos ei tehta mitte midagi, Kodus elavate õpilaste puhul eelnevat ei täheldatud (va isa puhul, kui emaga mitte midagi tegemas ei näinud vaid üksainus vastaja).

Üksteise aitamist esines mõlema grupi puhul suhteliselt rohkem emaga, kui isaga.

Suhted ema ja isaga. Järgmiseks tuuakse välja see, milliseks lapsed oma suhteid ema/isaga hindavad. Küsimusteks olid: *Millised on teievahelised(emaga) suhted?* ja *Millised on teievahelised(isaga) suhted?*

Esmalt küsimus ema kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 4-ks üldkateooriaks.

Tabel 22. Küsimuse (*Millised on teievahelised(emaga) suhted?*) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang suhetele	18	41,9%	22	88%
Rahuldav hinnang suhetele	11	26%	2	8%
Võiksid olla paremad	4	9,3%	1	4%
Negatiivne hinnang suhetele	10	23,3%	0	0%
Märkused.	43		25	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks loeti „positiivse hinnangu“ andmist suhetele emaga, mille sisuks loeti normaalseid suhteid, hästi läbi saamist jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 41,9% ja kodus elavate õpilaste puhul 88%.

“ Saame läbi täitsa hästi (Õ). ”

“ Minu ja ema vahelised suhted on väga head (K). ”

Teiseks üldkategoriaiks loeti maininguid, mis kirjeldavad lapse ja ema „rahuldaval tasemel“ olevaid suhteid, sisuks loeti vahepeal tülitsemist, olukorrast olenemist jne.

Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 26% ja kodus elavate õpilaste puhul 8%.

“ *Vahest hääd, vahest mitte. Oleneb olukorrast (Õ).* ”

“ *Oleneb olukorrast. Muidu on head aga vahest ta mõtleb üle ja on range (K).* ”

Kolmanda üldkategoria puhul töid vastajad välja, et suhted „võiksid olla paremad“.

Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 9,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 4%.

“ *Vahest nagu tunnen ise, et tahaks nagu lähedust rohkem või nii. Aga jah (Õ).* ”

“ *...võiksid paremad olla (K).* ”

Viimaseks üldkategoriaiks loeti „negatiivse hinnangu“ andmist suhetele emaga.

Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 23,3% ja kodus elavate õpilaste puhul selle kategoria mainingud puudusid.

“ *Vahest hullud vahest veel hullemad (Õ).* ”

Järgmiseks küsimus isa kohta, mille vastuste mainingud jagunesid 4-ks üldkategoriaiks.

Tabel 23. Küsimuse (Millised on teievahelised(isaga) suhted?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang suhetele	25	73,5%	21	84%
Rahuldav hinnang suhetele	5	15%	1	4%
Võiksid olla paremad	1	2,9%	1	4%
Negatiivne hinnang suhetele	3	8,8%	2	8%
Märkused.	34		25	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkategoriaiks loeti „positiivse hinnangu“ andmist suhetele isaga, mille sisuks loeti normaalseid suhteid, hästi läbi saamist jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 73,5% ja kodus elavate õpilaste puhul 84%.

“ *Head. Koguaeg head (Õ).* ”

“ *Ta on alati mul hea sõber (K).* ”

Teiseks üldkategoriaiks loeti maininguid, mis kirjeldavad lapse ja isa „rahuldaval tasemel“ olevaid suhteid, sisuks loeti vahepeal tülitsemist, olukorrast olenemist jne.

Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 15% ja kodus elavate õpilaste puhul 4%.

“ Isaga on enam-vähem. Ta teab ka, et ma suitsu teen aga emale pole öelnud, ses suhtes ma võin teda usaldada ka (Õ).”

“ Käime piisavalt läbi aga mitte liiga tihedalt (K).”

Kolmanda üldkategooria puhul tõid vastajad välja, et suhted isaga „võiksid olla paremad“. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 2,9% ja kodus elavate õpilaste puhul 4%.

“ Võiksid paremadki olla (K).”

Neljandaks üldkategooriaks loeti „negatiivse hinnangu“ andmist suhetele isaga. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 8,8% ja kodus elavate õpilaste puhul 8%

“ Meil ei olegi suhteid. No ei suhtle omavahel (Õ).”

Kui kõrvutada tulemused, on näha, et üldiselt on suhted nii ema kui ka isaga kirjeldatud positiivsetena.

Erinevusi kahe grupi mainingute vahel oli mitmeid. Esiteks tajusid kodus elavad õpilased oma suhteid emaga positiivsena 46,1% võrra rohkem, kui õpilaskodus elavad õpilased. Teiseks puudusid kodus elavate õpilaste puhul negatiivsed hinnangud suhetele emaga, mille protsent õpilaskodus elavate õpilaste puhul oli 23,3%. Suhteid isaga pidasid negatiivseks mõlemad grupid suhteliselt võrdselt (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 8,8% ja kodus elavate õpilaste grupi puhul 8%).

Hinnang, millised ei tohiks olla lapse suhted ema ja isaga. Järgmisena tuuakse välja millisena lapsed oma suhteid ema/isaga näha ei tahaks. Küsimusteks: Millised ei tohiks olla teievahelised (emaga) suhted? ja Millised ei tohiks olla teievahelised (isaga) suhted?.

Esmalt küsimus ema kohta, mille üldkategooriad jagunesid 5-ks osaks.

Tabel 24. Küsimuse (Millised ei tohiks olla teievahelised (emaga) suhted?) erinevate vastuste mainingute üldkategooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Negatiivsed	21	63,6%	19	82,6%
Vaenulikud	7	21,2%	3	13%
Peaksid olema paremad	2	6%	1	4%
Võivad olla nagu on	1	3%	0	0%
Ei tohi olla nagu on või hullemad	2	6%	0	0%
Märkused.	33		23	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased
K- Kodus elavad õpilased
M arv - Mainingute arv
M %- Mainingute protsent
M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks loeti seda, kui õpilased arvasid, et nende suhted emaga ei tohiks olla „negatiivsed“, sisuks loeti: halvad, pahad jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 63,6% ja kodus elavate õpilaste puhul 82,6%.

“Halvad, et ei saa üldse kohe läbi, see oleks õudne (Õ).”

“Ei tohiks olla kindlasti sellised, noh, halvad (K).”

Teiseks üldkateooriaks loeti, kui õpilased arvasid, et nende suhted emaga ei tohiks olla „vaenulikud“, sisuks tülid, pahandamine, karjumine jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 21,2% ja kodus elavate õpilaste puhul 13%.

“Suured tülid ja asjade loopimised (Õ).”

“...ja nagu ei karjuks üksteise peale (K).”

Kolmandas üldkateoorias arvasid õpilased, et suhted emaga „peaksid olema paremad“. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 6% ja kodus elavate õpilaste puhul 4,3%.

“Suhted peaksid olema usaldavad ja no ma ütleski siis, et ei tohiks olla mitte usaldavad suhted (K).”

Neljanda üldkateooria puhul esines vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi maininguid, milleks loeti seda, kui õpilased arvasid, et suhted emaga „tohivad olla“ sellised nagu on (3%)

“Mina ei tea, nii kuidas juhtub, nii ta ongi, ega siin ei saa keelata, juhtub, siis juhtub (Õ).”

Ka viimase üldkateooria puhul esines vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmete maininguid, mille puhul arvati, et suhted emaga ei tohiks olla sellised „nagu on, või isegi hullemad“, kui hetkel (6%).

“Praegu on sellised minu arust juba. Nagu me noh, ei tohiks olla sellised nagu praegu vist (Õ).”

Järgmiseks küsimus isa kohta, mille üldkateooriad jagunesid 6-ks osaks.

Tabel 25. Küsimuse (Millised ei tohiks olla teievahelised (isaga) suhted?) erinevate vastuste mainingute üldkateooriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Negatiivsed	19	54,3%	20	80%
Vaenulikud	9	25,7%	2	8%
Peaksid olema paremad	2	5,7%	1	4%
Võivad olla nagu on	1	2,9%	2	8%
Head	2	5,7%	0	0%
Ei tohi olla nagu on või hullemad	2	5,7%	0	0%
Märkused.	35		25	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimeseks üldkateooriaks loeti seda, kui õpilased arvasid, et nende suhted isaga ei tohiks olla „negatiivsed“, sisuks loeti: halvad, pahad jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 54,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 80%.

“ No, ei tohiks olla, noh, suhted ei tohiks olla inetud (Õ). ”

“ Ei tohiks sellised olla, et me ei saaks üldse omavahel läbi (K). ”

Teiseks üldkateooriaks loeti, kui õpilased arvasid, et nende suhted isaga ei tohiks olla „vaenulikud“, sisuks tülid, pahandamine, karjumine jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 25,7% ja kodus elavate õpilaste puhul 8%.

“ Sellised kurjad ja tülitsemised ja ei tohiks kakelda (Õ). ”

“ Et issi ka pahandaks minuga (K). ”

Kolmand üldkateooria puhul arvasid õpilased, et suhted isaga „peaksid olema paremad“. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 5,7% ja kodus elavate õpilaste puhul 4%.

“ ...peaksime arvestama üksteiste soovide ja vajadustega (K). ”

Neljanda üldkateooria puhul esines õpilaskodus elavate õpilaste grupi maininguid 2,9% ja kodus elavate õpilaste grupi maininguid 8%, sisuks loeti seda, kui õpilased arvasid, et suhted isaga „tohivad olla“ sellised nagu on.

“ Kõike tohib (Õ). ”

Viimastes kategooriates esines vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmete maininguid, mille puhul arvati, et suhted isaga ei tohiks olla „head“ (5,7%) ja sellised „nagu on, või isegi hullemad“, kui hetkel (5,7%).

“ Isegi mitte normaalsed. Ma ei viitsiks (Õ). ”

“ ...sellised suhted nagu praegu on, sellised ei võiks olla (Õ). ”

Sarnasusi kahe grupi ja kahe küsimuse vahel oli mitu. Esiteks vastasid lapsed mõlema küsimuse puhul, et ei soovi suhteid ema/isaga näha negatiivsena. Maininguid esines sagedalt ka üldkategoria puhul, mille sisuks oli see, kui lapsed arvasid, et suhted ei tohiks ema/isaga olla vaenulikud.

Erinevus, mis kahe küsimuse puhul esines, oli see, et õpilaskodus elavad õpilased ei soovinud oma suhteid isaga näha headena (5,7%), kodus elavate õpilaste puhul sellised mainingud puudusid, samuti puudusid (kodus elavate õpilaste puhul) nii ema kui ka isa küsimuse puhul mainingud, milles arvati, et suhted ei tohiks olla sellised nagu on või hullemad.

Probleemid seoses koduga

Kuuendas teemaplokis tuli lastel ette kujutada, et öösel magamise ajal on kõik koduga seotud probleemid kadunud ning olukorda kirjeldada. Küsimusteks olid: *Kuidas sa seda olukorda kirjeldad?* ja *Mis saab olema erinev nii, et see ütleks sulle, et ime on sündinud?*

Olukorra kirjeldus, kui kõik probleemid oleksid kadunud. Esmalt tuuakse välja olukorra, kui kõik koduga seotud probleemid on kadunud, kirjeldus, mille üldkategoriad jagunesid 7-ks.

Tabel 26. Küsimuse (Kuidas sa seda olukorda kirjeldad?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ		K	
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang olukorrale	29	51,8%	9	25%
Negatiivne hinnang olukorrale	1	1,8%	1	2,8%
Positiivne tunne	11	19,6%	12	33,3%
Pere heaolu ja suhted	8	14,3%	7	19,4%
Füüsiline olukorra kirjeldus	1	1,8%	4	11,1%
Pole probleeme	3	5,4%	1	2,8%
Ei usuks	3	5,4%	2	5,6%
Märkused.	56		36	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased

K- Kodus elavad õpilased

M arv - Mainingute arv

M %- Mainingute protsent

M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimese üldkategorია puhul anti olukorrale „positiivne hinnang“, mida tegid 51,8% õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmetest ja 25% kodus elavate õpilaste grupi liikmetest.

“ Noh, see oleks üle mõistuse hea (Õ). ”

“ See oleks super (K). ”

Teise üldkategorია puhul anti olukorrale „negatiivne hinnang“, mida tegid 1,8% õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmetest ja 2,8% kodus elavate õpilaste grupi liikmetest.

“ Igav oleks (Õ). ”

“ ...igav oleks isegi (K). ”

Kolmanda üldkategorია mainingud moodustasid laste „positiivse tunde väljendamine“, kui probleemid oleksid kadunud. Positiivset tunnet kirjeldasid 19,6% õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmetest ning 33,3% kodus elavate õpilaste grupi liikmetest.

“ ...tunneks ennast hästi (Õ). ”

“ ...ja mina oleksin muretu (K). ”

Järgmisena tuuakse välja üldkategorია, mille sisuks oli „pere heaolu ja suhted“. Õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmed mainisid peret 14,3% ja kodus elavate õpilaste grupi liikmed 19,4%.

“ Ma ei suhtle emaga. Ma väga loodan, et varsti on kõik korras (Õ). ”

“ ...sellepärast, et mu isal oli nagu ka suvel see insult ja tal on praegu ka ja siis ma oleks nagu õnnelik, et ta terve oleks ja niimoodi (Õ). ”

“ Isal ja kõigil võiks tervis korras olla, see oleks põhiline (K). ”

Viienda üldkategorია puhul kirjeldasid õpilased kodu „olukorda füüsilisena“, mille sisuks oli raha või remont. Õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmed 1,8% ja kodus elavate õpilaste grupi liikmed sagedamini (11,1%).

“ ...ja raha oleks, et normaalset elu elada (Õ). ”

“ Minu tuba läheks ilusamaks (K), ... ”

Kuuenda üldkategorია moodustasid õpilaste mainingud, kes „eitasid“ kodus olevaid probleeme (õpilaskodus elavate õpilaste puhul 5,4% ja kodus elavate õpilaste puhul 2,8%), ning seda, et probleemid ära kaoks „ei usutud“ 5,4% õpilaskodus elavate õpilaste puhul ja 5,6% kodus elavate õpilaste puhul.

“ Ei ole midagi kirjeldada, kodus korras kõik (Õ). ”

“ Aga ma ei usu sellesse (Õ). ”

Erinevuste välja toomine. Teisena esitatakse tulemused küsimuse kohta, kui õpilased pidid kirjeldama, mis oleks erinev, kui kõik koduga seotud probleemid oleksid kadunud.

Üldkategoriid jagunesid siinkohal 6-ks.

Tabel 27. Küsimuse (Mis saab olema erinev nii, et see ütleks sulle, et ime on sündinud?) erinevate vastuste mainingute üldkategoriad, mainingute arv ja protsendid.

	Õ	Õ	K	K
	M arv	M %	M arv	M %
Positiivne hinnang olukorrale	17	27%	7	18,4%
Negatiivne hinnang olukorrale	1	1,6%	1	2,6%
Positiivne tunne erinevuste suhtes	4	6,3%	9	23,7%
Pere heaolu ja suhted	22	35%	12	31,6%
Iseendaga seotud erinevused	8	12,7%	0	0%
Füüsiline olukorra kirjeldus	11	17,5%	9	23,7%
Märkused.	63		38	M kokku

Õ- Õpilaskodus elavad õpilased
 K- Kodus elavad õpilased
 M arv - Mainingute arv
 M %- Mainingute protsent
 M kokku- Erinevate mainingute arv küsimuse vastustes kokku

Esimese üldkategorია moodustasid mainingud, millega anti erinevustele „positiivne hinnang“, sisuks, et kõik oleks erinev, kõik oleks normaalne jne. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 27% ja kodus elavate õpilaste puhul 18,4%.

“ Ei oska öelda. Siis oleks elu lill (Õ). ”

“ ...ja kõik oleks korras (K). ”

Teise üldkategorია puhul andsid lapsed „negatiivse hinnangu“, mille mainingud jagunesid järgnevalt: õpilaskodus elavate õpilaste puhul 1,6% ja kodus elavate õpilaste puhul 2,6%.

“ Siis ei olekski midagi teha (Õ). ”

“ aga ma arvan, et see ei kestaks kaua. Probleeme tuleb ju aina juurde koguaeg (K). ”

Kolmandaks üldkategorიაks loeti seda, kui lastel esines erinevuste suhtes „positiivne tunne“. Seda õpilaskodus elavate õpilaste puhul 6,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 23,7%.

“ Sees ei pigistaks ja nagu ma ei oska seletada, nagu vastik tunne on see, kui mingi probleem on ja siis nagu on kannul see või noh, enda sees see tunne. Siis ei oleks seda enam (Õ). ”

“ Muresid ei oleks mitte millegi pärast (K). ”

Järgmiseks kategorიაks loeti seda, kui lapsed tõid erinevustena välja „pere heaolu ja suhteid“. Õpilaskodus elavate õpilaste puhul 35% ja kodus elavate õpilaste puhul 31,6%.

“ Olekski pere ja rõõmus pere (Õ). ”

“ ...ja üldse pere oleks õnnelikum (K). ”

„Iseendaga seotud“ erinevusi toodi välja vaid õpilaskodus elavate õpilaste grupi liikmete poolt (12,7%). Kategorია sisuks loeti kooli vahetust, paremini õppimist jne.

“ Ma ei oleks lihtsalt siin õpilaskodus ilmselt (Õ). ”

“ ...oleks korralikum (Õ). ”

Füüsiliselt kirjeldati koduga seotud erinevusi 17,5% õpilaskodus elavate õpilaste grupi puhul ning 23,7% kodus elavate õpilaste grupi puhul.

“ Oleks oma voodi ja isegi tuba, kui saaks (Õ). ”

“ No meil oleks siis mootorsaan ja kõik muud vajalikud asjad olemas, mille jaoks raha ei ole aga mida vaja oleks (K). ”

Olukorrale positiivse hinnangu andmise mainingud ja positiivsete tunnete mainingud esinesid sagedalt. Veel täheldati et mõlema grupi liikmed leiavad mõlema küsimuse puhul, et oluline on ka pere heaolu ja head suhted (seda siis esimese küsimuse puhul õpilaskodus elavate õpilaste puhul 14,3% ja kodus elavate õpilaste puhul 19,4%, ning teise küsimuse puhul õpilaskodus elavate õpilaste puhul 35% ja kodus elavate õpilaste puhul 31,6%).

Füüsilist olukorra kirjeldust kodus täheldati suhteliselt suuremal määral kodus elavate õpilaste mainingute puhul. Probleemi eitamise mainingud polnud kummagi grupi puhul sagedased. Sama kehtib ka selle kohta, kui ei usutud probleemide lahenemisse.

Erinevuseks kahe grupi puhul oli see, kui õpilaskodus elavad õpilased tõid (12,7%) esile iseendaga seotud erinevusi, mida kodus elavate õpilaste mainingutes ei täheldatud.

Arutelu

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada ning kõrvutada õpilaskodus elavate ja kodus elavate õpilaste kirjeldust kodust ning uurimisprobleemina käsitleti seda, kas õpilaskodus viibivate laste kodu kirjeldustest peegeldub kodust eemalolek, võrreldes lastega, kes käivad kooli kodust.

Käesoleva uurimistöö tulemustest võib järeldada, et õpilaskodus viibiva lapse kirjeldus kodust on mõnevõrra erinev lapse omast, kes käib kooli kodust, mistõttu võib erinevusi pidada kodust eemaloleku peegelduseks:

- Kodu kirjeldavad nii õpilaskodus kui ka kodus elavad õpilased füüsilise kodukeskkonna, kuid perega seostavad kodu sagedamini kodus elavad õpilased.
- Tulevast kodu kirjeldavad õpilaskodus elavad õpilased füüsilise kodukeskkonnana, kodus elavad õpilased seostavad kodu perega.
- Vanemaid kirjeldavad kodus elavad õpilased positiivsemana kui õpilaskodus elavad õpilased.

- Vanemate omavahelisi suhteid kirjeldavad kodus elavad õpilased positiivsemana (milleks peeti õnnelikke suhteid, sõbralikke suhteid, lähedaseid suhteid) kui õpilaskodus elavad õpilased.
- Oma suhteid vanematega kirjeldavad kodus elavad õpilased positiivsemana (milleks peeti häid suhteid, sõbralikke suhteid, hoolivaid suhteid) kui õpilaskodus elavad õpilased.
- Olukorda, kui koduga seotud probleemid kaoksid, kirjeldaksid nii õpilaskodus elavad õpilased kui ka kodus elavad õpilased positiivselt.

Kõrvutades õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldused kodust, saadi uurimisküsimustele järgmised vastused:

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma praegust kodu?

Mõlema grupi puhul täheldati, et kodu kirjeldati kõige sagedamini füüsilisena ning seejärel seostati kodu pere ning pereliikmetega (kusjuures kodus elavad õpilased seostasid kodu pere ning pereliikmetega sagedamini kui õpilaskodus elavad õpilased). Sagedamini esines tulemustest veel positiivse hinnangu andmist kodule. Üldiselt võib öelda, et mõlemad grupid kirjeldasid oma kodu füüsilisena, seostades seda perega ning andes oma kodule positiivse hinnangu.

Käesoleva töö tulemused on kooskõlas ka Sprenk (2004) uurimusega, milles selgus, et uuritavate suhtumine oma kodusse ja vanematesse oli pigem positiivne kui negatiivne.

Veel on käesoleva töö tulemused kooskõlas Susi (1997) uurimusega, mille tulemustest selgus, et Võrumaa lapsed pidasid oma kodu turvaliseks ja õnnelikuks paigaks, mis on ühtlasi positiivne hinnang kodule, ning 1998. aastal Tartus ja Tartu maakonnas läbi uurimustulemustega, mille tulemustest selgus, et lapsed hindasid oma kodust olukorda heaks. Samast uurimusest selgus veel, et uuritavad lapsed hindasid lauset *minu jaoks on kodu kõige parem koht* kehtivaks, mida võib samuti pidada positiivseks hinnanguks kodule.

Kõrvutades käesoleva töö Kõiv (2003) uurimusega, milles selgus, et tavakooli õpilased seostasid oma kodu pereliikmetega (74%) ning 26% kirjeldasid õpilased oma kodu füüsilisena, siis tuleb esile käesoleva töö vastuolu mainitud uurimusega. Tulemustest on näha, et Kõiv (2003) uurimuses osalenud lapsed seostasid kodu sagedamini pereliikmetega, kuid käesoleva töö uurimuses osalenud lapsed kirjeldasid sagedamini kodu füüsilise keskkonnana. Vastuolu võis tuleneda valimi soolisest erinevusest. Kõiv (2003) uurimuses osalesid vaid poisid, kuid käesolevas uurimuses osalesid nii poisid kui ka tüdrukud.

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma tulevast kodu?

Tulevast kodu kirjeldasid nii õpilaskodus kui ka kodus elavad õpilased füüsilisena, seostades seda pere ja pereliikmetega ning andes kodule positiivse hinnangu.

Tulevase kodu kirjeldamine oli, võrreldes kodu kirjeldamisega, nii õpilaskodus elavate kui ka kodus elavate õpilaste puhul mõningal määral erinev. Kodu kirjeldati füüsilisena sagedalt, kuid vastupidiselt õpilaskodus elavatest õpilastest, seostasid kodus elavad õpilased tulevast kodu sagedamini pere ja pereliikmetega kui kodu füüsilise keskkonnaga.

Käesoleva uurimuse tulemustest on seega Kõiv (2003) uurimusega kooskõlas vaid kodus elavate õpilaste vastused. Ka Kõiv (2003) uurimusest selgus, et tavakooli õpilased seostasid oma tulevast kodu sagedamini perekonnaliikmetega. Õpilaskodus elavate õpilaste vastused ei pruukinud Kõiv (2003) uurimusega kooskõlas olla seetõttu, et nemad viibivad kodust ja perest (õpingute ajal) eemal.

1998. aastal viidi Tartus ja Tartu maakonnas läbi uurimus, milles selgus, et uuritavad lapsed hindasid lauset *tahan tulevikus samasugust kodu nagu praegu on minu vanematel* kehtivaks (Avaste, 2012). Antud tulemust võib käsitleda käesoleva töö kodu kirjelduse ning tuleviku kodu kirjelduse seosena, mispuhul seostati kodu pereliikmetega ning anti positiivne hinnang kodule (st vanemate kodule).

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma vanemaid?

Oma vanemaid tajusid õpilaskodus ja kodus elavad õpilased erinevalt. Nii isa kui ka ema tajusid õpilaskodus elavad õpilased sagedamini kui pooltel juhtudel. Seevastu kodus elavad õpilased tajusid oma ema üle 90% ning isa suhteliselt vähem kui ema. Küll aga tajusid kodus elavad õpilased isa suhteliselt rohkem, kui õpilaskodus elavad õpilased.

Käesoleva töö kodus elavate õpilaste tulemused on kooskõlas Kõiv (2003) uurimuse tulemustega, milles selgus samuti, et tavakooli õpilased tajusid ema üle 90% juhtudest ning isa suhteliselt palju, kuid vähem, kui ema.

Kuna mõlemate gruppide puhul täheldati seda, et isa tajutakse kodus vähem kui ema, on käesoleva töö tulemused kooskõlas ka Saar & Saar (2000) uurimusega, millest selgus, et isad osalevad lapse elus vähem kui ema, kuna viibivad tööl või perest eemal (Saar & Saar, 2000).

Põhjus, miks õpilaskodus elavad õpilased oma ema ning isa suhteliselt vähem nägid kui kodus elavad õpilased ja Kõiv (2003) uurimuses osalenud tavakooli õpilased, võis seisneda selles, et viibitakse kodust eemal. Saarits (1998) on täheldanud, et lastega koos olemise aeg ajapikku järjest enam väheneb, kuna lapsevanemad teevad pidevalt tööd. Ning kuna

õpilaskodus elavad õpilased on ka ise (õpingute ajal) kodust eemal, siis võib see olla põhjus, miks vanemaid kodus vähem tajutakse.

Käesolevas töös ema ja isa tegemised laste kirjelduste puhul erinesid. Nii õpilaskodus kui ka kodus elavad õpilased pidasid ema peamisteks tegevusteks töötamist ja koduste tööde tegemist. Seevastu isa peamisteks tegemisteks peeti, mõlema grupi puhul, passiivset vaba aja veetmist ning alles seejärel töötamist kodus ja tööl.

Käesoleva töö tulemused on kooskõlas Kõiv (2003) uurimustulemustega ema kohta, mispuhul täheldati kõige enam kodutööde tegemist. Isa tegemiste arvamused on käesolevas uurimuses osalenud laste puhul erinevad võrreldes Kõiv (2003) uurimuses osalenud laste arvamustega, milles isa puhul täheldati kõige sagedamini kodutööde tegemist. Tulemused võivad erineda isade erinevuste tõttu. Küll aga võib käesoleva töö ning Kõiv (2003) uurimistulemusi seostada, kuna mõlema uurimuse puhul selgus, et lapsed tajuvad oma ema rohkem koduseid töid tegemas kui isa.

Ema ja isa kirjeldasid mõlema grupi liikmed positiivsena (ema puhul loeti sisuks hea, lahke, sõbralik; isa puhul loeti sisuks töökust, headust), kusjuures füüsiline välimuse kirjeldus esines sagedalt ka mõlema grupi ema kirjelduses ning õpilaskodus elavate õpilaste isa kirjelduses.

Käesoleva töö tulemused on kooskõlas ka Kõiv (2003) uurimusega, milles selgus, et tavakooli õpilaste nägemus nii emast kui ka isast oli positiivne (Kõiv, 2003).

Veel võib käesoleva töö puhul seoseid leida Uljas et al. (2003) väitega, et emasid peetakse verbaalsemateks, rõhudes hoolitsusele, aga isasid peetakse füüsilisemaks, rõhudes saavutustele. Ka õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste positiivse kirjelduse sisuks peeti ema hoolivust ning isa töökust.

Samuti võib ema kirjeldusi seostada Soomes läbi viidud uurimustulemustega, milles taheti teada, kuidas kirjeldatakse ideaalset ema. Tulemustest selgus, et ideaalset ema kirjeldati armastava, hooliva ja kaitsvana (Perälä-Littunen, 1998).

Küsimusele, mida ema ja isa teha ei tohiks, oli peamiseks vastuseks mõlema grupi puhul see, et ema ega isa ei tohiks tegeleda ennast ja peret kahjustava tegevusega (nt suitsetamine).

Küsimusele, missugune ema ja isa olla ei tohiks oli peamiseks vastuseks mõlema grupi puhul, et ema ja isa ei tohiks olla kurjad ja negatiivsed.

Eelnevad tulemused on kooskõlas Kõiv (2003) uurimusega, milles ka tavakooli õpilased ei soovinud ema ja isa tegevustes näha suitsetamist ja alkoholi tarbimist ning olemuselt ei soovinud õpilased näha oma ema ning isa kurjana.

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma vanematevahelisi suhteid?

Vanemaid koos tajusid nii õpilaskodus kui ka kodus elavad õpilased üle 70% juhtudest ning ühistegevuste puhul täheldati peamiselt omavahelist suhtlemist ning positiivset ühistegevust, mispuhul kodus elavate õpilaste poolt täheldati suhteliselt sagedamini suhtlemist kui õpilaskodus elavate õpilaste poolt. Vanemate omavahelisi suhteid peeti headeks (sh lähedasteks, hoolivateks), kodus elavate õpilaste puhul üle 80% ja õpilaskodus elavate õpilaste puhul üle 60%).

Käesoleva töö tulemused on kooskõlas ka Kõiv (2003) tulemustega, mispuhul vanemate koos olemist tajusid üle 70% vastanutest ning suhteid peeti headeks (armastavateks, hoolivateks). Vanemate ühistegevusteks pidasid ka käesolevas uurimuses osalenud kodus elavad lapsed, sarnaselt Kõiv (2003) uurimuses osalenud tavakooli õpilastega, peamiselt suhtlemist. Põhjus, miks õpilaskodus elavad õpilased vanematevahelist suhtlemist suhteliselt vähe tajusid, võib tuleneda kodus eemalolekust ja vanemate igapäevase suhtlemise mitte nägemisest.

Millised vanemate suhted olla ei tohiks, arvasid Kõiv (2003) uurimuses osalenud õpilased, et suhted ema ja isa vahel ei tohiks olla tüliderohked, millega on kooskõlas ka käesoleva uurimuse tulemused, kui lapsed arvasid, et vanemate suhted ei tohiks olla negatiivsed ja vaenulikud (sisuks halvad suhted ja tülitsevad suhted).

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased oma suhteid vanematega?

Nii õpilaskodus kui ka kodus elavate õpilaste mainingutest selgus, et ennast nähakse koos pigem ema kui isaga. Emaga koos nägid end kodus elavad õpilased 100% ning õpilaskodus elavad õpilased 80%. Seevastu isaga tajuti end mõlema grupi puhul (71%) sageduselt vähem koos kui emaga. Kusjuures suhteid pidasid õpilaskodus elavad õpilased positiivsemateks pigem isaga kui emaga, kodus elavad õpilased hindasid oma suhteid headeks nii ema kui ka isaga. Üldiselt peeti oma suhteid nii isa kui ka emaga headeks ja ühistegevustena täheldati positiivseid tegevusi.

Käesolevas uurimuses osalenud kodus elavate õpilaste tulemused on kooskõlas Kõiv (2003) uurimuses osalenud tavakooli õpilaste tulemustega, mispuhul õpilased tajusid oma suhteid nii ema kui ka isaga headena.

Samuti võib käesoleva uurimuse tulemusi seostada Kõiv (2003) uurimistulemustega, milles selgus, et tavakooli õpilaste arvates ei tohiks suhted emaga olla tüliderohked ning isaga mitte hoolivad, mispuhul tülitsemist ning mitte hoolimist võib lugeda kui negatiivsus.

Kui seostada laste enese tajumist koos vanemaga usaldusega, võib kooskõlastada uurimistulemused 90-ndatel aastatel Eestis ja Soomes läbi uurimusega, millest selgus, et isik, keda laps peres kõige enam usaldab on ema. Uurimuses leiti, et 90% eesti lastest saab oma muremõtete ja probleemidega ema poole pöörduda. Isa usaldamine oli eesti laste puhul vähem esile toodud (Kraav, 2000).

Rääkides usaldusest, täheldati Tallinnas läbi viidud uurimuse põhjal, et kui lapsel on isaga head suhted, tajuvad nad rohkem sotsiaalset toetust ja julgevad oma muredega ka isa poole pöörduda (Uljas, Reisspass, Rumberg & Gontšarova, 2003).

Põhjus, miks lapsed tajuvad end rohkem ema kui isaga võib olla samuti selles, et isa viibib vähem kodus, mistõttu õpilaskodus elavate õpilaste tulemused (seoses ema ja isa tajumisega ning enese ja vanemate suhetega) on võrreldes kodus elavate õpilastega madalamad.

Käesoleva uurimuse tulemused, mispuhul lapsed täheldasid enese ja ema ning isa ühisteks tegevusteks positiivseid ühiseid tegevusi (sh mängimine) on kooskõlas ka aastal 2000 läbi viidud uurimusega, milles selgus, et üheks peamiseks ühistegevusteks (lapse ja lapsevanema puhul) on mängimine (Saar & Saar, 2000).

- Millisena kirjeldavad õpilaskodus ja kodus elavad õpilased olukorda, kui kõik probleemid seoses koduga kaoksid?

Olukorda, kui kõik probleemid kaoksid, kirjeldasid õpilaskodus ja kodus elavad õpilased erinevalt. Õpilaskodus elavad õpilased andsid olukorrale positiivse hinnangu, kuid kodus elavad õpilased kirjeldasid positiivset tunnet, mis olukorraga kaasneks. Küll aga mainiti mõlema grupi puhul perekonda, pere heaolu ja paremaid suhteid. Erinevus kahe grupi vahel oli see, et kodus elavate õpilaste puhul esines sagedamini ka probleemide füüsilise olukorra kirjeldust (sh materiaalse olukorra paranemist). Veel ilmnas, et vaid õpilaskodus elavad õpilased täheldasid iseendaga seotud probleeme.

Kuna mõlema grupi lapsed leidsid, et pere heaolu võiks olla parem, võib käesoleva uurimuse tulemusi seostada Venemaal läbi viidud Mustaeva (2010) uurimistulemustega, mis näitasid, et finants- ja majanduskriis mõjutab tugevalt pereelu, mistõttu on viimastel aastatel probleemid peredes suurenenud.

Veel võib pere heaolu mainimine olla kooskõlas 90-ndatel aastatel Soomes ja Eestis läbi uurimistulemustega, milles selgus, et Eestis elavad lapsed muretsevad kodu ning vanemate pärast (Kraav, 2000).

Uurimistulemused olid ka kooskõlas Kõiv (2003) uurimistulemustega, mispuhul tavakooli õpilased seostasid koduga seotud probleeme õdede ja vendadega, kes on samuti pereliikmed.

Käesoleva töö piiranguks võib pidada valimi väiksust ning uurimistulemuste laialdasemat mitteüldistatust.

Uurimistulemustest võib kasu olla õpilaskodu personalile, kes saavad uurimistulemuste põhjal kujundada õpilaskodus oleva atmosfäri sellise kodu sarnaseks nagu lapsed soovivad ja vältida koduse atmosfäri kujundamisel neid aspekte, mida lapsed näha ei soovi.

Kuna käesolev uurimus puudutas õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldust, võiks edaspidi uurida, kas kodust eemal olek peegeldub õpilaste õppimistulemustes, võrreldes neid kodus elavate õpilaste õppimistulemustega.

Resüme

Pealkiri: Õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldus kodust – ühe kooli näitel.

Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada ning kõrvutada õpilaskodus elavate ja kodus elavate õpilaste kirjeldus kodust.

Kuna õpilaskodus viibiv laps on pikka aega (õpingute ajal) oma kodust ja vanematest eemal, siis käsitletakse antud magistrیتöö uurimisküsimusena seda, kas õpilaskodus viibivate laste kodu kirjeldustest peegeldub kodust eemalolek, võrreldes lastega, kes käivad kooli kodust.

Uurimuse valimi moodustasid ühe Võrumaa põhikooli õpilased. Omakorda jagunes valim kaheks grupiks: õpilased, kes elavad kodus ja samas koolis õppivad õpilased, kes elavad õpilaskodus.

Uurimuse läbiviimiseks kasutati lukuaugu poolstruktureeritud intervjuud (Kõiv, 2000), mis sai kohandatud vastavaks, et uurida õpilaskodus ja kodus elavate õpilaste kirjeldust kodust. Nn lukuaugu poolstruktureeritud intervjuud on varem edukalt kasutatud, et määrata kindlaks käitumisraskustega erikooli õpilaste kujutlus oma kodust ja vanematest ning leida erinevusi käitumisraskustega erikooli õpilaste ja tavakooli õpilaste kodu kujutlustes (Kõiv, 2003).

Uurimuses käsitleti järgnevaid teemavaldkondi: õpilaste kirjeldus kodust; õpilaste kirjeldus tulevikukodust; vanemate kirjeldus; vanemate omavahelised suhted; lapse suhted vanematega; probleemid seoses koduga.

Uurimistulemustest selgus, et: kodu kirjeldavad nii õpilaskodus kui ka kodus elavad õpilased füüsilise kodukeskkonna, kuid perega seostavad kodu sagedamini kodus elavad õpilased; tulevast kodu kirjeldavad õpilaskodus elavad õpilased füüsilise kodukeskkonnana, kodus elavad õpilased seostavad kodu perega; vanemaid kirjeldavad kodus elavad õpilased

positiivsemana, kui õpilaskodus elavad õpilased; vanemate omavahelisi suhteid kirjeldavad kodus elavad õpilased positiivsemana (milleks peeti õnnelikke suhteid, sõbralikke suhteid, lähedaseid suhteid) kui õpilaskodus elavad õpilased; oma suhteid vanematega kirjeldavad kodus elavad õpilased positiivsemana (milleks peeti häid suhteid, sõbralikke suhteid, hoolivaid suhteid) kui õpilaskodus elavad õpilased; olukorda, kui koduga seotud probleemid kaoksid, kirjeldaksid nii õpilaskodus elavad õpilased kui ka kodus elavad õpilased positiivselt.

Tulemustest võib järeldada, et õpilaskodus viibiva lapse kirjeldus kodust on erinev lapsest, kes käib kooli kodust, mistõttu võib tulenenud erinevusi pidada kodust eemal oleku peegelduseks.

Märksõnad: kodu, õpilaskodu, pere, peresuhted, pereprobleemid.

Summary

Title: Descriptions of homes by the two groups of students- living at home, and living on campus while attending boarding school- on the basis of one school.

The aim of the research is to find out and compare the descriptions of homes of two different groups of students – those who live daily at their homes, and the ones who study and live at a boarding school.

As the student who goes to a boarding school spends a lot of time away from home and parents, the main question of the thesis is- whether the absence of home is reflected in the descriptions of homes in the works of the boarding school students compared with the students who live at home during their studies.

The sample was formed of the students of a basic school at Võru county. The group was divided into two subgroups: the students who live at home, and the students who attend the same school but live on the campus of the school.

To carry out the research, a method of keyhole semi-structured interview was used (Kõiv, 2000), which was adapted to analyse the descriptions of students both living at home and at the campus of a boarding school.

In the research, there were covered different fields: students' descriptions of their homes, descriptions of their future homes, relations between parents, relations between the child and the parents, problems concerning their homes.

As a result of the research, it was found out that a home was described as a physical material environment by both groups of students; but the home was associated with the family

more often by the students who live at home permanently; parents were described in more positive way by the same group of students; relations between parents were considered more positive by the students who live daily at home (meaning by that happy relations, friendly relations, close relations); also, their own relations with parents were described as positive more frequently by the students who live at home than by the students who live on the campus of the boarding school while their studies (meaning by that good relations, friendly relations, caring relations); the situation where the problems connected with homes were disappeared was described in a positive way by the students both living permanently at home, and living on campus.

According to the results it is possible to conclude that the description of the student's home who attends boarding school living on the campus differs from the description of the student who lives daily at home; due to the outcome, the differences can be treated as a reflection of the separation from homes.

Key words: home, boarding school, family relations, family problems.

Tänuõnad

Autor tänab kogu südamest inimesi, kes olid suureks abiks käesoleva magistritöö valmimisel!

- Suur aitäh kooli direktorile usalduse, abi, toetuse ja heade sõnade eest!
- Suur aitäh uurimuses osalenud õpilastele, kes olid usaldavad, siirad ja igati valmis koostööks!
- Suur aitäh kooli ja õpilaskodu personalile, kes olid abiks intervjuude läbiviimise korraldamisel!
- Suur aitäh lähedastele inimestele toetuse ja *tagant utsitamise* eest!

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

20.05.13

Kasutatud kirjandus

Avaste, A.(2012). *Noorukiea sotsiaalmajandusliku staatuse ja koolikogemuste mõju haridusele ja ühiskondlikule kuuluvusele noores täiskasvanueas*. Seminaritöö, Tartu Ülikool.

Barrett, M. & McIntosh, M. (1998). *The Anti-Social Family. Families In The U.S.* Philadelphia: Temple University Press.

Brannen, J., Heptinstall, E., & Bhopal, D. (2000) . *Children's families and social ties*.

Evans, J. D., Kidd, S. A. (2011). Home is where you draw strength and rest: The meanings of home for houseless young people. *Youth and Society*, 43(2), 753-774.

Golombok, S., Murray, C., Jadv, V., Lycett, E., MacCallumm, F., & Rust, J. (2005). Non-genetic and non-gestational parenthood: consequences for parent–child relationships and the psychological well-being of mothers, fathers and children at age 3. *Human Reproduction*, volume 21, 1- 7.

Granot, T. (2005). Introduction. *Without You - Children and Young People Growing Up with Loss and its Effects (7-9)*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Kadajane, T., & Strömpl, J. (1998). Kodukasvatuse probleemid vanemate osa laste kasvatamise protsessis kooli sotsiaaltöö vaatevinklist. I. Kraav (Toim), *Perekasvatus ja selle teostamise võimalused tänapäeva Eestis (lk 9-12)*. Tartu: Vali Press.

Kivi, L. (2000). Kodust kui arengukeskkonnast lapse õpivalmiduse kujunemisel. I. Kraav (Toim). *Kodu Eesti ühiskonnas ja kultuuris*, (lk 12). Tartu: OÜ Vali Press.

Kraav, I. (2000). Kodu Eesti ühiskonnas ja kultuuris. I. Kraav (Toim), *Kodu ja perekond turvatunde alusena (lk 22)*. Tartu OÜ Vali Press.

Kraav, I. (2001). Perekond ja sotsiaalne tõrjutus. *Sotsiaalpedagoogilised probleemid Üldhariduskoolis (lk 37- 43)*Tartu: OÜ Vali Press.

- Kraav, I. (2001). Sotsiaalne tõrjutus ja sotsiaalpedagoogika. Rmt. I. Kraav ja K. Kõiv, *Sotsiaalpedagoogilised probleemid üldhariduskoolis* (lk 7- 14). Tartu: OÜ Vali Press.
- Kraav, I., & Lahikainen, A. R. (2010). Peresuhted lapse silmade läbi. I. Kraav, Õnnestav õpetus (lk 162-171). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kõiv, K. (2000). Käitumishälvetega erikooli õpilaste kodud ja vanemate iseloomustus mõõdetuna intervjuumeetodil. *Haridus ja sotsiaalne tegelikkus, nr 10*, lk 74-82.
- Kõiv, K. (2003). Erinevad kujutlused kodust käitumishälvikute erikooli ja tavakooli õpilastel. *Antisotsiaalse käitumisega õpilased*, 3, 40.
- Kõiv, K. (2007). Koolist väljalangenute vaatenurk. *Haridus 11-12/2007*, lk 3-6.
- Kärner, S. (2008). Õpilaskodu kui õpilase arengut toetav keskkond. H.-M. Kadajas, I. Kraav, V. Maanso, A. Saar, & I. Unt (Koost), *Eesti pedagoogika ja kool LIX* (lk 109-117). Tallinn: OÜ Vali Press.
- Lane, R., & Vlcek, A. (2009). *Speaking Visually: Eight Roles Pictures Play in Presentation*. Retrieved from <http://www.indezine.com/articles/speakingvisually01.html>.
- Mason, K. (1997). *The Emotional Transition of Twelve Year Olds from Home to a Boarding Situation*. Reports – Research. Edith Cowan University.
- Masso, A. (2011). E-kursuse "Kvalitatiivsete andmete analüüsitehnikad ja - tarkvara" materjalid. Tartu Ülikool.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Qualitative Social Research, 1, 2*. Retrieved from <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>.
- Mehilane, L. (1997). Õpilaste suhetest kodu, kooli ja iseendaga. L. Mehilane (Koost), *Mis on koolilapsel muret?* (lk 122). Tartu: OÜ Stilett.
- Mustaeva, F. A. (2010) The Social Problems of Today's Family. *Russian Education and Society*, vol. 52, no. 7, pp. 1-3.

Muug, K. (1997). Agressiivse käitumise taju murdeaalistel: ema ja isa mõju. L. Mehilane (Koost), *Mis on koolilapsel muret?* (lk 13). Tartu: OÜ Stilett.

Niemelä, S. (1998). Abikaasade meeleolu kodu õhkkonna kujunemisel. Mikk, J., Kraav, I., & Pedastsaar, T (Toim), *Kodu ja kool muutuvast ajast* (lk 250). Tartu: OÜ Vali Press.

Oranen, M. (1999). Laps ja traumaatilised kogemused. A. Tiko, & T. Tulva (Koost), *Laps maailmas ja maailma lapses* (lk 14). Tallinn: AS Spin Press.

Paloheimo, M. (2008). Lapsepõlve mõjud. E. Laido (Toim), *Psühhiaatria inimesekäsitlus* (lk 51-72). Tallinn: Kirjastus Varrak.

Peled, E. & Muzicant, A. (2008). The meaning of home for runaway girls. *Journal of Community Psychology*, 36(4), 434.

Perälä-Littunen, S. (1998). Image of a Finnish ideal mother. Mikk, J., Kraav, I., & Pedastsaar, T (Toim), *Kodu ja kool muutuvast ajast* (lk 66-72). Tartu: OÜ Vali Press.

Riigikontrolli kontrolliaruanne (2005) *Õpilaskodude projektile eraldatud raha kasutamine*.

Külastatud aadressil

<http://www.riigikontroll.ee/tabid/215/Audit/1879/WorkerTab/Audit/WorkerId/34/language/et-EE/Default.aspx>.

Saar, A., & Saar, K. (2000). Kodu Eesti ühiskonnas ja kultuuris. I. Kraav (Toim), *Väikelapse ja vanema ühistegevused kodus* (lk 83-88). Tartu: OÜ Vali Press.

Saarits, Ü. (1998). Lapse kasvukeskkond ja vanavanemad. I. Kraav (Toim), *Perekasvatuse ja selle teostamise võimalused tänapäeva Eestis* (lk 54-56). Tartu.

Sinisaar, H., Tammpuu, P. (2009). Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed. *Sotsiaalministeeriumi toimetised*, Nr 4, lk 1-6.

- Sprenk, A. (2004). *Tavakooli õpilaskodu väljaarendamine sotsiaalprobleemsete perede lastele*. Koolikorralduse magistripjekts, Tartu.
- Susi, A. (1997). Lapse kodu tema silmade läbi. L. Mehilane (Koost), *Mis on koolilapsel muret?* (lk 16). Tartu: OÜ Stilett.
- Talts, L., & Tilk, M. (1997). Avatud suhted peres. R. Tammsaar (Toim), *Kodu ja laps* (lk 65). Tallinn.
- Talts, L., & Tilk, M. (1997). Lapsesõbralik kodu. R. Tammsaar (Toim), *Kodu ja laps* (lk 31). Tallinn.
- Talts, L., & Tilk, M. (1997). Peresisesed reeglid. R. Tammsaar (Toim), *Kodu ja laps* (lk 79). Tallinn.
- Talts, L., & Tilk, M. (1997). Saateks. R. Tammsaar (Toim), *Kodu ja laps* (lk 7). Tallinn.
- Talu, K., & Tiko, A. (2009). Õpilaskodu kui võimalus käitumuslike erivajadustega õpilastele. *Sotsiaaltöö*, 6, 39 - 42.
- Tiko, A. (1999). Mida saame teha, et meie laps tunneks end turvaliselt? A. Tiko, & T. Tulva (Koost), *Laps maailmas ja maailm lapses* (lk 11). Tallinn: AS Spin Press.
- Tiko, A. (2003) Õpilaskodud, nende moodustamise ja funktsioneerimisega seotud probleemid. Uurimisprojekti aruanne. Tallinn. Külastatud aadressil http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20513/%F5pilaskodude+ja+nende+moodustamisega+seotud+probleemid_A.Tiko_2003pdf.
- Tulva, T., & Väljataga, S. (1999). Kooliprobleemid: sotsiaalne taust ja võrgustikutöö. A. Tiko, A., & T. Tulva (Koost), *Laps maailmas ja maailm lapses* (lk 42-44). Tallinn: AS Spin Press.
- Uljas, J., Reisspass, R., Rumberg, T., & Gontšarova, D. (2003). Isa roll perekonnas. I. Kraav (Toim), *Kodukasvatus ja ühiskond*, (lk 90-98). Tartu: Vali Press.

Ventsel, H. (1998). Lapsevanemaks olemine on amet, mis vajab õppimist. I. Kraav (Toim), *Perekasvatus ja selle teostamise võimalused tänapäeva Eestis* (lk 90). Tartu: Vali Press.

Õpilaskodu tegutsemise tingimused ja kord (2010). *Riigi Teataja I*, 56, 366

Õpilaskodu töökorralduse alused (2002). *Riigi Teataja*, 129, 1874.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____
(*autori nimi*)
(sünnikuupäev: _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____,
(*juhendaja nimi*)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, _____ (*kuupäev*)